

Nemunas

Nr. 30
(348-789)

2011 m.
rugsejo 15-21 d.

Kaina 2,50 Lt

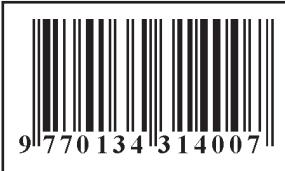

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Juris BERGINSAS (Lietuva). „Akmens amžius ir virvelinės keramikos kultūra“.

Simpoziumo keramika – tradicijų ir modernybės sankirtoje 5 p.

Tiltai 3-9 p.

Eugenija ŽAKIENĖ

Besibaigiančios
vasaros muzika

Gediminas JANKAUSKAS

Venecijos „Liūtų“ ir
antipodų medžioklė

Klausinėjantis festivalis: „Aura’21“

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

„Festivalis „Aura’21“ klausia apie šokio dabartį Europoje“ – šių metų festivalio šūkis, bet lygiai taip pat buvo elgiamasis ir prieš dvidešimt metų. Klausinėta apie dabartį, kuri dabar jau praeitis, tačiau vis dėlto šiek tiek išmokta ir sugerta.

Kalbame apie tą patį tarptautinių šokio festivalį, kuris buvo didysis modernaus, šiuolaikinio šokio ledlaužis kelyje į Lietuvą. Tik jis visa da vadinosi truputį netiksliu, nes modernusis ir šiuolaikinis šokai jau seniai nuėjo skirtingais keliais, todėl šiai metais pagaliau jam suteiktas universalus pavadinimas, galėsiantis aprėpti pačias įvairiausias šokio ir kitų menų sintezes. Tokiu, žinoma, ir šių metų festivalyje bus gausu.

Taip jau nutinka, kad pradėjus rinkti atvažiuojančias trupes, sudarinęjant programą, ima ryškėti tendencijos, apie kurias anksčiau niekas sąmoningai negalvojo. Taip šiai metais susidėliojo „vyriško“ šokio pasjansas. „Scenose šoks virai, o salėse sėdės moterys. Bent jau tokios yra ligoliūnės šokio festivalio lankytoujų tendencijos“, – šiek tiek juokais kalbėjo festivalio meno vadovė Birutė Letukaitė. Tačiau ne taip seniai paaikėjo, kad Agnija Šeiko negali į Kauną atvežti naujausios savo premjeros, kurios dekoracijos paprasciausiai netilpo į sceną,

21 d., trečadienį, 19 val. „Girstučio“ kultūros ir sporto centre (Kovo 11-osios g. 26) – atidarymas. Derida Dance (Bulgarija), Pro Progressione Tansc-sabo (Vengija), Kauno šokio teatro „Aura“ (Lietuva) bendras projeketas – premjera „V.A.G.“.

22 d., ketvirtadienį, 17 val. „Girstučio“ kultūros ir sporto centre – programos „Judanti tekstilė“ atidarymo diena. Compagnie Thor (Belgija) „Mano mylimiesiems“.

23 d., penktadienį, 19 val. „Girstučio“ kultūros ir sporto centre – Kauno šokio teatro „Aura“ premjera „Medėjos“. **21 val.** Kauno valstybiname dramos teatre, Penktojoje salėje (Laisvės al. 71) – Ferenc Feher (Vengrija) „Tao Te“.

24 d., šeštadienį, 19 val. „Girstučio“ kultūros ir sporto centre – Compagnie Zappala Danza (Italija) „Instrumentas 1 <scoprire l'invisibile>“. **21 val.** Kauno valstybiname dramos teatre, Penktojoje salėje – Harakiri Farmers (Lenkija) premjera „Optimisto testamentas“.

25 d., sekmadienį, 16 val. Kauno valstybiname dramos teatre, Penktojoje salėje – Agnija Šeiko (Lietuva) „Paikos mergaitės maldos“. **18 val.** „Girstučio“ kultūros ir sporto centre – uždarymas. Yossi Berg & Oded Graf šokio teatro (Izraelis) „Paklydės žvėris“.

Bilietai parduodami Kauno valstybinio dramos teatro, „Bilietai.lt“ kasose ir renginių vietose vieną valandą prieš spektaklį. Daugiau informacijos: www.dancefestival.lt, tel. 20 20 62.

todėl griežta vyru lydystė bus kiek pristabdyta. Kaip ir kiekvienais metais, organizatoriams kyla problemų dėl salių ir scenų. Visos jos pernelyg mažos arba nepriatytos šokiui. VDU salės remontas jau sužlugdė ne vieno svarbus Kauno renginio tradicijas, o dabar késinamasi ir iš festivali. Rugėjo 21–25 d. teks kraustytis į tolimalą „Girstučio“ salę, o mažesniuosius spektaklius stebeti Dramos teatro scenose.

Kadangi jau užsiminėme, galime pristatyti A. Šeiko spektaklį „Paikos mergaitės maldos“. Visai nesunku jam suteikti pirmenybę vien dėl to, kad yra lietuviškas. Festivalio organizatoriai prisipažista, jog ne taip dažnai jų scenose galima išvysti Lietuvoje statytų spektaklių. Pirmaisiai todėl, kad vertu rodyti atvezamų trupių kontekste nėra tiek jau daug. O ir lietuviškojo šiuolaikinio šokio propagavimo ir pristatymo misija patikėta Vilniuje vykstančiam „Naujam Baltijos šokui“. Jie gauna specialų finansavimą, todėl ir sukviečia nemažai Lietuvos trupių.

A. Šeiko darbas – gana reta išsimintis Kauno šokio festivalyje. Spektaklio pagrindas – XIX a. pabaigos dailė ir filosofija. Šis laikotarpis kūrėjus domina kaip meno ir socialinio gyvenimo lūžio taškas, modernizmo, moterų laisvėjimo idėjų skleidimosi pradžia. Literatūrinį spektaklio pagrindą sudaro Arthuro Rimbaud „Paika mergaitė“, o filosofinį – Friedricho Nietzsche's idėjos. Trys atlikėjos šokyje atskleis vienos moters gyvenimo dramą.

Praėjusiais metais spektaklis buvo nominuotas „Auksiniam scenos kryžiui“. Taigi jis dera ir prie apdovanotų būrio, ir prie premjerų, nes festivalio programa sudaryta tik iš pačių naujausių, vos dvejų metų senumo spektaklių.

Dar vienas Lietuvos prisistatymas – festivalio šeimininkų spektaklis „Medėjos“, kuris jau rodytas Vilniaus scenoje ir sulaukė itin kontroversiškų vertinimų. Spektaklio choreografas B. Letukaitės nuomone, tai geras ženklas, nes abejingų jam neliko. Dabar savo žodži galės tarti pačia šilčiausia ir puikiausia tituluoja Kauno publiką.

Viena didžiausių festivalio žvaigždžių – belgų trupė „Compagnie Thor“, vadovaujama choreografo Thierry Smitso. Spektaklis „Mano mylimiesiems“ rodytas didžiosiose pasaulio scenose, nes keiliavui su pastatymu trupė pradėjo dar pernai sausį. O šiai metais rado lai-

Yossi Bergo ir Oded Grafo šokio teatras (Izraelis) – „Paklydės žvėris“.

Yra daugybė norinčių pamatyti Odedo Grafo ir Yossi Bergo „stereotipu, nesupratimui ir socialinių klišių tyrimą“. Jų trupės spektaklio nuotrauka su linksma kiaulaite plakate – pati ryškiausia ir, rodos, teisingai nuteikianti. Spektaklis sieja pačias įvairiausias scenos meno formas. Nuo pat 2005 m., kai Y. Bergas ir O. Grafas pradėjo bendradarbiauti, duetas žinomas kaip kuriantis itin fizinio pobūdžio, kartais provokuojančius ir visuomet labai skvarbius šokio darbus. Jie siūlo naują požiūrį į šokį, pergalvoja asmeniško ir fizinio tyrinėjimo strategijas.

Italų trupės Kaune iki šiol beveik nebuvu pristatyti. Tik pernai Italai rodė savo „vertikaliuosius“ šokius ant M. Žilinsko galerijos sienos. Spektakliu „Instrumentas 1 <atrask nematomą>“ „Compagnia Zappala Danza“ pristatys sicilietiskas tradicijas. Scenoje karaliaus gyva dambrelis muzika, kurianti savitus ritmus sep-

tyniems šokėjams. Tai viena įdomiausiai Italijos šiuolaikinio šokio trupių, kurios pasirodymas pravers ir šiuolaikinio šokio, ir tautinių, kultūrių ypatumų studijoms.

Festivali „Girstučio“ kultūros rūmuose atidarys bendras kelių šalių projektas „V.A.G.“ (angl. – vidutinis atsiliepimo greitis) – judesio ir kūno performansas. Spektakliu kartu kūrė: Derida Dance (Bulgarija), Spisanie Edno (Bulgarija), Pro Progressione (Vengrija) ir Kauno šokio teatras „Aura“.

Vengrijos trupės spektaklyje

„Tao Te“ jungiamas šokis ir teatras. „Mastymo kelių paslaptis ta, jog jais galima eiti į priekį, galima ir grįžti, tačiau tikrai tobulėti įmanoma tik pasirinkus kelią, kuris veda atgal“, – filosofinėmis mintimis remiasi pastatymas, kaltantis labai ryškiai Rytų kovos menų kalba.

„Optimisto testamentas“ – minimalistinis šokio teatro pasirodymas, ikvėptas absurdžios ir ironiškos Slawomiro Mrozeckio apysakos. Šokėjai kviečia į absurdą ir pačių įvairiausią menų fiestą. Scenoje numirėliai prisikels ir gros savo laidutuvėse, o mes mėginsime perprasti daugiasluoksnį ir, galime numanyti, itin spalvingą pasakojimą.

Visos šios šokio premjeros Lietuvoje, be abejijo, yra naujienos, tačiau dar ne pačios svarbiausios. Šokio festivalis pagaliau prisikvetė bendradarbiuoti ir šiai metais vykdo išskirtinių projektų – tarpdisciplinę programą „Judanti tekstilė“, sukurtą bendradarbiaujant su Kauno bienele. „Anksčiau mūsų renginiai vykdavo vienu metu. Nebuvo nieko gero, nes viliojome vieni kitų žiurovus. „Textile“ – neabejotinai geriausias ir svarbiausias Kaune vykstantis renginys, atsiveriantis visoms naujovėms. Tai gali nutarėme bendradarbiauti: keistis patirtimi ir žiurovais, kurie pamatys ir šokio spektaklių, ir tekstilės renginių. Mes visada siekėme glaudaus įvairių sričių menininkų bendravimo, todėl labai džiaugiamės galimybe dirbtį kartu. Tai svarbi, nauja patirtis mums visiems“, – planais dalijosi B. Letukaitė bei tekstilės bienalės organizatore Virginija Vitkiene.

Jau sukurti trys bendri projektai, kurių premjeros vyks parodų salėse. Ir ne po vieną kartą, nes žiūrovų joste tilps ne tiek jau daug. Jų geografija labai platė – dalyvaus menininkai, gyvenantys skirtingose šalyse, todėl šių sumanymų įgyvendinimas brangus visomis (taip pat ir finansine) prasmėmis. Tai priežastis pratesti projekty gyvavimą ir rodyti juos dar bent po keletą kartų.

Atrodo, ir šokio, ir tekstilės šiai metais Kaune bus užtekinai.

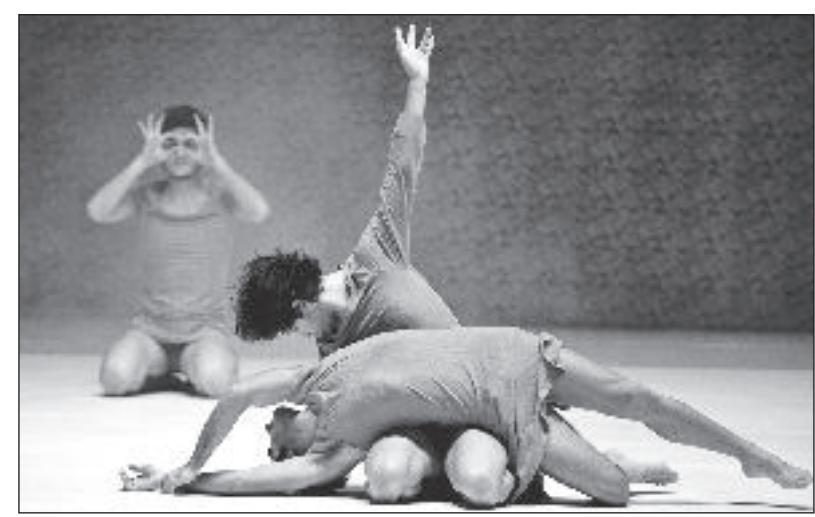
Festivalio archyvo nuotraukos

„Compagnie Thor“ (Belgija) – „Mano mylimiesiems“.

Kauno šokio teatras „Aura“ – „Medėjos“.

„Compagnia Zappala Danza“ (Italija) – „Instrumentas 1“.

Edgaras Montvidas ir Modestas Pitrenas.

Pagrindinių partijų atlikėjai
Edgaras Montvidas ir Elaine Alvarez.

Besibaigiančios vasaros muzika

Eugenija ŽAKIENĖ

Neabejoju, vienas svarbiausių šių metų Pažaislio festivalio įvykių buvo *Baltic Youth Philharmonic* (Baltijos jaunimo filharmonijos orkestro, arba BYP) vasaros stovykla Kaune. Ketvirtus metus gyvuojančios BYP suburiu muzikos besimokančių jaunimą iš didelį kolektyvą, slifuoja kiekvieno profesinius išgūdžius, skatina kūrybinį įvairių kraštų ir mokyklų atstovų ben-

dravimą. Taip šiemet Kauno filharmonija savaitei virto šios mokymo įstaigos „baze“ – jos salėse, kambariuose ir net kavinėje vyko pamokos, repeticijos, rengimasis koncertiniams turui. Po studijų ir koncerto Pažaislio festivalio klausytojams orkestras iškeliaavo į Kaliningradą (Rusija), Ščeciną (Lenkija), Kopenhagą (Danija), rugpjūčio aplankys Stockholmą (Švedija), Talliną (Estija), Merano, Milaną (Italija), gastoroles pabaigs Usedomo muzikos

Koncerto „Iš mano svajonių“ atlikėjos: Milda Diksaitienė, Rūta Blaškytė, Aistė Širvinskaitė.

Sabina Martinaitė su koncertmeistere Audrone Eitmanavičiūtė ir mokiniais.

programoje Peenemunde (Vokietija). Orkestro, vadinamo Naujuoju Šiaurės balsu (*A New Voice In The North*), įkvėpėjas ir iniciatorius yra dirigentas Kristjanas Järvis (Estija

/ JAV), jauniausias estų dirigentų di-nastijos atstovas, jau žavėjės mūsų miesto publiką, dirigavęs Vienos „Tonkünstler“ orkestrui. K. Järvis – pripažintas muzikos pasaulio maest-

ro, susikūrės savotišką interpretavimo filosofiją ir siūlantis originalias klasikos kūrinių „versijas“, jungiančias pagarbą tradicijai su drąsiomis, neįprastomis atlikimo idėjomis. Manau, jo dirigavimas įsimena ilgam – išskalbingi mostai, didelė įtaiga, deranti su arti-stiniu magnetizmu, temperometriu ir humoru, gebėjimas derinti rintumą ir žaismę. Nenuostabu, kad šiam charizmatiškam žmogui pavyksta vaisingai bendrauti su jaunais instrumentininkais, kad vyresniojo kolegos patirtis ir pastabos būna pastebėtos ir įvertintos. Be jo, vasaros kursuose dėstė pripažinti pedagogai instrumentininkai iš viso pasaule ir kompozitorius Danielius Schnyderis (Šveicarija / JAV), kurio opusas „Parkour musical“ sukur-tas specialiai jaunimo orkestrui kaip savotiška „vizitinė kortelė“.

Nukelta į 4 p.

Besibaigiančios vasaros muzika

Atkelta iš 3 p.

Šiuo spalvingu kūriniu ir prasidėjo koncertas – kaip minėjau, kauniečiams pirmiesiems teko susipažinti su BYP studijų rezultatais. Kadangi vakaras buvo skirtas Mikalojaus Konstantino Čiurlionio 100-osioms mirties metinėms, orkestras pagriežė simfoninę poemą „Miške“; ji suskambo netikėtai sodriai ir įtikinamai – galinga instrumentų sudėtis, preciziški unisonai, išpudingi styginių *glissando*, darnūs pučiamujų akordai. Ne ką mažiau itaigios, daimingos ir išraiskings buvo kitų programos kūrinių interpretacijos. Beje, dedikacija M. K. Čiurlioniui ryškėja ne tik pradedamojo BYP turo koncerto, bet ir gerokai platesniame kontekste. Tarp Lenkijos ir Vokietijos esančioje Usedomo saloje vyksta muzikos festivalis, kelioms savaitėms tamplantis Baltijos regiono kultūros centru; šiemet festivalio estradose skambės M. K. Čiurlionio kompozicijos, kurias, be BYP (šią vietą įvardijančio kaip savo „gimtąjā“, atliks dainininkė Violeta Urmana, violončelininkas Davidas Geringas, Šv. Kristoforo kamerinis orkestras ir daug kitų Lietuvos bei užsienio muzikų.

Garsių nūdienos smuikininkų pasirodymai Kauno filharmonijoje vyko beveik greta – su BYP koncertavo kylantis (o greičiau – skriekiantis) muzikinės karjeros laiptais 24-erių Michailas Simonyanas (Rusija), o su Lietuvos kameriniu orkestru – vietė muzikos olime jau užkaravęs Sergejus Krylov (Italija). Abiejų solistų talentai ir muzikiniai pasiekimai paliko nepaprastai stiprū išpuodį. Labai veržlus ir sykiu grynakraujis pasirodė M. Simonyano instrumento tonas, be to – emocionalus, spalvinas, ekspresyvus. Visi svarbiausi muzikantai debiutai vyksta diriguojančių K. Järviui – pirmasis svarbus jo pasirodymas su Naujojo Džersio (JAV) simfoniniu orkestru, šiumentis intensyvus gastrolių maršrutas su BYP, laukia koncertas su Cincinnati (JAV) simfoniniu orkestru. Skambant Carlo Nielseno Smuiko koncertui buvo smalsu stebėti muzikinį bei interpretacinių dviejų talentų menininkų tapatumą.

Išties pasauliniu muzikavimo lygiu pakerėjo Lietuvos kamerinio orkestro vakaras su S. Krylovu ir Edoardu Strabioli (fortepijonas, Italija). Skambėjo klasikinės ir romantinės muzikos programa – Wolfgangas Amadeus Mozartas, Jósephas Haydnas, Felixas Mendelssohnas ir net trys bisai. Nepaprastos energijos, muzikalumo ir neįtikėtinos technikos solistas teigiamomis emocijomis „pakrovė“ klausytojus. Jo griežimui būdingas naujumas, netikėti niuansai ir nepaliau-

Kristina Zmailaitė ir Edmundas Seilius – koncerto Kauno jachtklube solistai.

Rūta ir Zbignevas Ibelhauptai.

jami emocijų proveržiai. Tiesa pašakius, pianistas neprilygo talentinėm smuiko virtuozui – nei muzikalumu, nei interpretacijų drasa, jis tarsi sutiko laikytis savotiškame „šešėlyje“, leidęs ryškiau pasakyti stygininkui. Beje, šis muzikas labiau garsėja kaip kamerinių ansamblių narys (tarkim, trio su S. Krylovu ir violončelininku Wen-Sinn Yangu (Šveicarija) ir pedagogas, o ne kaip solistas...

Norvegų ansamblis „Music For A While“ įkvėpimo randa Kurto Weillio dainose. Kabaretas – Lietuvos estradose retokai bepasitaktantis žanras, tad pritraukė nemazai jo gerbėjų; tačiau klausydama siūlomą dainų su nuostaba suvokiai, jog po šia „iškaba“ slipy nebūtinai to laiko iš žanro kompozicijos. Veikiau tiesiog kabareto stilistikai pritaikyti muzikiniai spektakliukai, kur aukštasis dainininkės balsas originaliai dera su akordeono, tūbos ir mušamujų tembrais; beje, muzikinė terpė suinstrumentuota su nemenku ironijos ar grotesko prieskoniu. Jei ne Žemaitkiemio salės tankumas ir šiokia tokia programos monotonija, ši koncertą būtų drąsiai galima vadinti pavykusiu.

Kiti dainininkų parengti vakarai taip pat vyko toli nuo Kauno, festivalio jau prijaukintose vietose – M. K. Čiurlioniui skirtas Valstybinių Vilniaus styginių kvarteto ir tenoro Merūno Vitulskio koncertas džiugino Birštono, ansamblis „Quorum“ – Taujėnų dvare, Rita Novikaitė su „Chordos“ styginiukais – Žiežmarių, o Virgilijus Noreika, Gintarė Skėrytė, Dainius Puišys, instrumentinis trio ir šokėjai – Pociūnų oro uosto klausytojus. Ne itin dažnai programose pasitaiko vyru vokalinų kolektyvų, visgi festivalio klausytojai turėjo unikalią galimybę įvertinti net dviejų tokų ansamblių *a cappella* (be pritarimo) dainavimą – Lietuvai astovavusio

Diriguoją maestro Juozas Domarkas.

„Quorum“ ir austrių „Voices Unlimited“. Vieni dainininkai keliavo po įvairias pasaulio šalis, kiti po įvairias epochas, tad atrodė, jog ansambliai muzikavime daugiau panašių bruozų nei skiriančių – gana švarus garsas, patraukli programma, pasirodymų efektingumas. Tiesa, austrai salės tankumas ir šiokia tokia programos monotonija, ši koncertą būtų drąsiai galima vadinti pavykusiu.

su, jų atlikime jautėsi bendra vokalinė mokykla, o „Quorum“ dainininkai dar galėtų skirti dėmesio vokalui išlyginti. Arčiausiai miesto, Zapyškio bažnytėlėje, rugpjūčio pabaigoje tradiciškai vyko profesorės Sabinos Martinaitės meninis-edukacinis projektas su esamais ir buvusiais mokiniais – šiemet pasirink-

tos ištraukos iš operų. Vokalinė muzika skambėjo ir Kaune – M. K. Čiurlionio dailės galerijoje koncertavo specialiai šiai vasarai susibūrus trijų: Aistė Širvinskaitė (sopranas), Miglė Dikšaitienė (smuikas) ir Rūta Blaškytė (fortepijonas), jų parentoje programoje šalia populiarų radosi rečiau atliekamų kūrinių ir net šiuolaikinių kompozicijų premjerai Lietuvoje. Menininkės gyvena ir dirba skirtingose Lietuvos miestuose – dainininkė rengia vaidmenis Klaipedos scenai, smuikininkė dalyvauja „Kremeratos Baltica“ gastroliuose turuose, o pianistė dirba su LNOBT solistais. Sveikintina, kad jos pabandė jėgas koncertinėje veikloje, atvėrė kitokias savo profesijų briaunas. R. Blaškytė, tarsi prisimėusi ansamblio meno vadovės amplia, atsakingai ir stilistiskai lanksciai akompanavo kolegėmis. A. Širvinskaitės meninei prigimčiai bei sodriam balsui artimesnė dramatiška, didelio pajėgumo ir emocinio krūvio muzika; smuikininkė, priešingai, norėjo muzikuoti laisvai, be didesnio streso – ją paviliojo lyrika.

Rūtos ir Zbignevo Ibelhauptų duetas tai pat pagerbė M. K. Čiurlionio atminimą. Jų paskambinta simfoninės poemos „Miške“ versija fortepijonui leido kitaip „išgirsti“ opusą. Suvokti šio fortepijoninio tapusio kūrinių kontekstą, rasti tame ir Claude’ui Debussy artimų spalvingų harmonijų, ir ekstatiškos Aleksandro Skriabino patetikos, ir kai kuriai kitų kompozitorų amžininkų stilistinių atgarsiu. (Sutikime, puikiai net du kartus vasaros programoje atrasti kitokių poemos skambesį!) Labiausiai klausytojų padėkos nusipelne Camille’o Saint-Saenso „Žvėrių karnavalas“, atliktas neįtikėtinai lengvai, rafinuotai ir su humoru. Kuoriantiems opusą kompozitoriu tuo metu éjo 51 metai, jis garsėjo kaip gastroliuojantį pianistas, vargonininkas ir dirigentas, autorius daugybės rimtų kūrinių ir didis savo meto muzikų autoritetas. Šią partitūrą jis skyrė draugams palinksminti, dėl to kūrinių laikė pokštą ir uždraudė jį (išskyrus „Gulbę“) publikuoti jam gyvam esant. Nenorejo išgarsėti kaip tokios muzikos autorius – pagirtinas reiklumas! (Mielai tokio savi-

„Voices Unlimited“ iš Austrijos.

Kauno filharmonijos scenoje BYP orkestras, smuikininkas Michailas Simonyanas, dirigentas Kristjanas Järvis.

Sergejus Krylovas.

Edmundo KATINO nuotraukos

kritiškumo palinkėčiau dabarties kūrėjams, kartais nerūpestingą pašmaikštavimą draugams pateikiantiems kaip solidų akademinių opusą.) Šiais laikais „Karnavalas“ neretai atliekamas kaip kūrinių vaikams kartu su specialiai sukurtais poetiniais ar proziniais tekstais. Tačiau įvertinti ir pasimėgauti siuotos humoru skirta ne vaikams – čia daug pašaipos, parodijos ir grotesko, juokingai cituojamų žinomos muzikos (Hectoro Berliozo, Gioachino Rossinio, Jacques Offenbacho, paties autorius) fragmentų. Romenas Rolanas apie C. Saint-Saensą sakęs: „Nervo ir įtampos kūpiname dabarties meno kontekste jo muzika stebina ramia harmonija ir veik krištoline švara. Ji įneša į mūsų neramų gyvenimą truputį šviesos ir švelnumo iš praeities...“ Panašiai klausytojus paveikė Ibelhauptų dueto koncertas – tą jau rudeniškai šaltą ir drėgną vakarą skambėjusi muzika buvo tarsi saulės spindulys, dosnus šilumos ir temperamento plūpuošnis. Beje, naują dueto programą spalį išgirs ir minėto Usedomo festivalio klausytojai; ten pianistai dalyvaus D. Geringo kvietimu.

„Muzikos ant vandens“ koncerto jachtklube vedėjas Viktoras Gerulaitis publikos ažiotažą pavadino „Johanno Strausso karštligę“. Išties velyvos vasaros vakarų prie Kauno marių susirinko išpūdingas skaičius kauniečių, norinčių pasiklausyti mūsų miesto simfoninio orkestro, diriguojamo maestro Juozo Domarko, bei solistų Kristinos Zmailaitės ir Edmundo Seiliaus. Turbūt sunku nuspėti klausytojų gausos priežastį – ar tai būtų galimybė nerūpestingai pavakaroti su draugais, susėdus prie kavinės staliuko arba tiesiog ant žolės, klausantis tai progai tinkamų kūrinių, ar viliojanti nesenstanti operečių klasika. Ir ne taip svarbu, kad muzikologo komentarai jau keliskart girdėti, o muzika pažįstama kone atmintinai. Tradicijos turi nepaiškinamo žavesio. Tebūnie...

Baigiamasis koncertas priartėjo neįtikinamai greitai... Paskutinis visą vasarą trukusio festivalio vakaras tapo ir savotišku Modesto Pitreño atsisveikinimui su Kauno publiku. Tiekėkime, kad jo meninai keliai retkarčiais užsukė į Kauną, tačiau simfoninio orkestro vyriausiojo dirigento poste jo jau neišvysime. Ši žinia suteikė paskutinio rugpjūčio sekundadienio muzikai papildomų niuansų – džiugu, kad mūsų miestui maestro skyré penkerius metus, parengė daugybę įdomių programų su orkestro artistais ir garsais solistais; kita vertus – atsisveikinimas visada truputį liūdinas... Be stambiausių Kauno kolektivų – orkestro ir Valstybinio choro – Giacomo Puccini operos „Kregždutė“ lietuviškoje premjeroje dalyvavo dainininkai Edgaras Montvidas, Elaine Alvarez (JAV), Lauryna Bendžiūnaitė, Mindaugas Zimkus, Andrius Apšega. Solistai puikiai parengė vokalinės partijas; E. Montvidas muzikavais laisvai, natūraliai, užtikrintai, vienšniai iš JAV (beje, originalaus balso tembro – su skambiomis viršūnėmis ir kiek dusloka apačia – savininkė) įkūnydama Magdą atrodė itin organiška ir „artistiškiausia“. Per koncertinį operos atlirkimą klausytojams teko kiek „itempti“ fantaziją, kad išsivaizduotų visą sceninį vaizdą – su dekoracijomis, kostiumais, režisūriniiais sprendimais ir ...susikaupusiais žiūrovais. Muzikos literatūroje „Kregždutė“ įvardijama kaip komiška opera, bet šiam apibūdinimui prieštaraučia nuostabaus grožio muzika, vaizduojanti rimtas ir stiprius emocijas. Tieša, siužeto peripetijos protarpais priminė žinomus literatūrinius siužetus, „Traviatos“, „Šikšnosparnio“ ar „Bohemos“ personažų likimus ir išgyvenimus. Tačiau, nepaisant kai kurių komiškų situacijų ir kiek labiau apčiupiamų žanrių aprašuk, ši veikalą ženklinia G. Puccinio operoms būdingi bruožai – veiksmą valdo muzikos dramaturgija, netylantis orkestro ir vokalių linijų dialogas.

Pagirtinas sumanymas ši vaidinių pastatyti Pažaislio festivalio scenoje. Manyciau, būtent tokie koncertai, supažindinantys su negirdėtais veikalais ar primenantys išstabiausius muzikos klasikos puslapius, itin tinka svarbiausiams dramaturginiam festivalio momentams – pradžiai ar pabaigai.

Šešiolikta vasaros šventė baigėsi; ją palydėjės Kauno meras pasidžiaugė sekminiu festivaliu, prisiminė ir kiek kurioziškas situacijas, kai koncertų prireikė daugiau, nei buvo rengėjų planuota, kai Filharmonijos sceną teko didinti, norint sutalpinti didžiulių jaunimo orkestrą... Tikiu, jog šių sunkumų sprendimas teikė malonumą ir kad toks pat malonus liks muzikinės vasaros pėdsakas klausytojų atmintyje.

Simpoziumo keramika – tradicijų ir modernybės sankirtoje

Rūta Marija PURVINAITĖ

Rugpjūčio 31 d. Keramikos muziejuje (Rotušės a. 15) gausus būrys keramikų ir šio meno gerbėjų atidare tarptautinio keramikos simpoziumo „Mes“ dalyvių paroda.

Simpoziumas organizuojamas vienuoliktą kartą, ir jo reikšmė lietuvių profesionaliosios keramikos istorijoje jau tapo akiavazdi. Renginys kasmet suburia Lietuvos, Latvijos ir Estijos keramikus, kūrėjams atsiranda galimybė realizuoti menines idėjas naudojantis profesionalia materialine baze.

2007 m. vienas iš simpoziumo iniciatorių Juris Berginsas pasiūlė išbandyti redukcinių degimų, kuris ypač placiai naudotas Kauno dailiosios keramikos dirbtuvėse prieškario ir pokario laikotarpiu. Keramika tuo metu Kauñe buvo viena reikšmingiausių meninės kūrybos šakų, dirbtuvėse nuolat ieškota technologinių įvairių dekoravimo būdų, naujų glazūrų receptų.

Redukcinis degimas, reikalaujantis specifinių žinių ir patirties, tačiau teikiantis kūrėjui neribotas išraiškos galimybes, tapo simpoziumo ašimi. Keramikus sudomino ne visada nuspėjamas redukcinių degimo procesas, šiuo būdu išgaunami itin turtingi glazūrų saskambiai.

Šiomet simpoziume dalyvavo 45 menininkai, tarp jų keturi keramikai iš Latvijos ir viena kūrėja iš Estijos. Kuklus svečių būrelis nereiškia, kad renginys neaktualus kitų valstybių menininkams, juo labiau kad redukcinių degimo tradicijų nėra nei vienoje, nei kitoje šalyje. Nedidelj dalyvių skaičių lėmė finansavimo problemos, su kuriomis nuolat susiduria simpoziumo organizatoriai, atsainus valdžios struktūrų požiūris į keramikos meną.

Be to, simpoziumo dalyviai turi atsivežti pirmuoju degimu išdegta kūrinį, apsiriboti 30 x 30 x 30 formatu. Sie reikalavimai labai susiaurina kūrybines vizijas, be to, jiems įgyvendinti būtinos transportavimo bei redukcinių degimo sąnaudos.

Visgi simpoziumas vertingas ne tik dėl tradicinių technikų puoselėjimo – savarankišką kūrybinį darbą pradedantys jauni menininkai gali išbandyti redukcinių degimo galimybes, jau ne vienerius metus dalyvaujančių – tobulinti meistriškumą, kad ši technika atleptų sumanytai meninei idėjai.

Šių metų simpoziumo dalyvių kūrybos parodą sudaro tradicinės keramikos bruozų turintys bei postmodernistinio tipo kūriniai. Juose pasitelkiami abstraktūs kultūriniai simboliai, paliečiamos egzistencinės, socialinės temos. Išryškinamos formos, idėjos ar skirtinių medžiagų jungtys, sprendžiamai amato techninių galimybių klausimai.

Zvelgiant į parodos tendencijas, galima teigti, kad pastebimai išaugo menininkų kūrybinė branda. Dauguma konceptualizuoją pasirinktus vaizdinius, juos vykusiai įprasminta formų raiška. I egzistencinės temas įpinamos asmeninės patirtys, emocinės išgyvėnimai.

Keramikų Ivo Folkmanio, J. Berginso, Ilonos Šaušos sukurtose objektuose dėmesi patraukia itin ryškios formos, kurios prasmingai koncentruotos, dekoruotos tobulai perprasta redukcine technika. Šių autorių kūriniuose formų vaizdiniai transformuojasi iš dabarties į praeitį, subtilios metaforos siejasi su senųjų civilizacijų kultūrų atgarsiais.

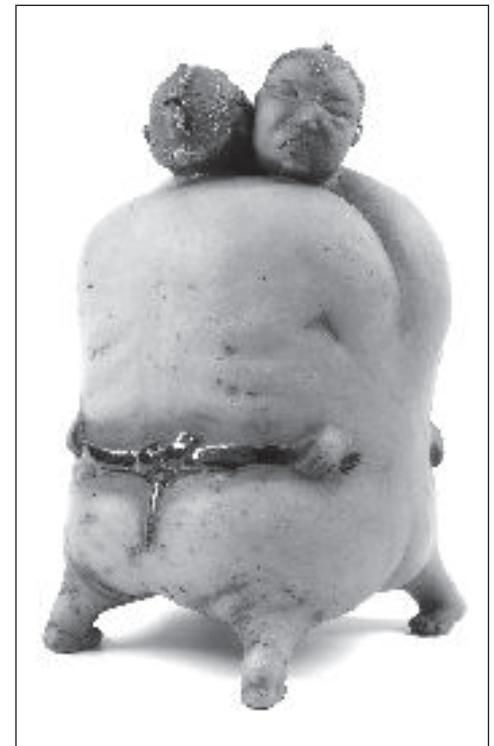
Vilijos Kinderavičiūtės kūrinyje „Pasikartojančios akimirkos“ ornamentiniu motyvu įkūnijamas laiko nepavalumas. Irmanto Kazlausko plokštėse universalais vaizdiniais atgaivinama žmonijos sukauptos kul-

Ivo FOLKMANIS (Latvija). „Objektas“.

Ala ČERVONIKOVA (Lietuva). „E. Coli“.

Ričardas LUKOŠIŪNAS. „Sumo“.

Venecijos „Liūtų“ ir antipodų medžioklė

Venecijoje baigėsi 68-asis kino festivalis, kartu su Berlynu ir Kanais sudarantis svarbiausių kino švenčių (arba „A“ klasės kino festivalių) triadą.

Vien pagrindiniu prizu – „Auksiniais šv. Morkaus liūtai“ – čia nuo 1932 m. apdovanotų filmų sąrašas liudija, kad šio forumo šeimininkams visada rūpejo ne pataikauti publikai ir komercinio kino dėsniams (ši liga vis labiau skverbiai į Kanų kino festivalių kūnų ir kompromituoja jo reputaciją), bet pastebeti ir ivertinti neeilinius meninius reiškinius, kurie premjeros metu buvo panašūs į naujas teritorijas žvalgantį avangardą, o vėliau tapo besalygiškai pripažinta klasiška. Pavyzdžiu apstu: Akiros Kurosawos „Rasiomonas“ (1950 m.), Carlo Theodoro Dreyerio „Žodis“ (1955 m.), Alaino Resnais „Pernai Marienbade“ (1961 m.), Michelangelo Antonionio „Raudonoji dykuma“ (1965 m.), Luiso Bunuelio „Dienos gražuolė“ (1967 m.), Ermanno Olmi „Legenda apie šventajį girtuoklį“ (1989 m.). Sąrašą galima tęsti, tačiau tendencija ir taip aiški. Idomu, kokią vietą po kelerių metų šioje puikiuoję galerijoje užims šių metų prizininkai?

Amerikiečiai duoda toną

Venecijoje, žinoma, netrūko naujausių Holivudo filmų ir amerikietiškų kino žvaigždžių. Bet čia bent atidarymo dieną nerodomis „Žmogaus-voro“ ar „Karibų piratų“ tipo komerciniai hitai. Siemet festivalių pradėjo aktoriaus George’o Clooney režisierius „Kovo idos“. Savarankiškai kuriamie filmams šis žiūrovų numylėtinis dažniausiai pasirenka aštrias socialines arba politines temas. „Pavojingo žmogaus išpažintyse“ (2003 m.) nagrinėti skandalais ir sensacijomis kurstomi komercinių televizijų veikimo principai, o pagrindinis herojus buvo Amerikoje garsus TV laidų vedybės Chuckas Barris, aštuntajame dešimtmetyje „šoumeno“ profesija derinės su slaptu CŽV užduočių vykdymu ir net žmonių žydumu. Dramoje „Labanakt ir sekėmės“ (2005 m.) žiūrovams suteikta galimybė pasinerti į „šaltojo karo“ tarp JAV ir Sovietų Sajungos atmosferą, kai antikomunistinę veiklą tiriančių JAV senatorių dėka amerikiečiai buvo įklampinti į vienas kitos skundimo paranoją. Šiųmetės „Kovo idos“ – taip pat politinės tematikos filmas. Tai ne Thorntono Wilderio knygos ekranizacija. Filmo pavadinimas apeliuoja į Romos imperijos laikus, kai pagal romėnų kailandorių kovo idomis vadinanu laikotarpiu (44 m. kovo penkioliktąjį prieš Kristų) buvo klastingai nužydytas Julijus Cezaris. Klasta ir politika visada žengia greta.

politikos moralumo klausimus. Festivalyje netrūko filmų, kuriuos salyginai būtų galima pavaudinti (ne)paprastomis nusikalstimo istorijomis. Kriminalinius trilerius dažniausiai kuriančio JAV režisieriaus Michaelo Mann dukra Ami Canaan Mann pristatė „Teksono žudytių laukus“, primenančius apie keturiasdešimties metų senumą išvykius. Rūščiai stilistika ir tematika šis filmas panašus į prieš trejetą metų matytą režisieriaus Davido Fincherio trilerį „Zodiakas“. Jame pasakota istorija, prasidėjusi 1968-ųjų gruodį, kai Zodiakas pasivadintė maniakas nužudė pirmąsias aukas. Seriinio žudiko mišlė taip ir liko neįminta, bet 37 žmonėms atėmusių gyvybes maniako „žygdarbiai“ panašiai veiklai įkvėpė ne vieną Amerikos nusikalstę.

„Teksono žudytių lauko“ veiksmas taip pat rutuliojasi septintojo dešimtmecio pabaigoje. 1969 m. Teksono valstijoje už Hustedo miesto apylinkių prasidedančiose dykynėse viena po kitos išvykdotos kelios jaunų moterų žmogžudystės. Visos aukos patyrė seksualinę prievertą, o jų kūnai buvo išmesti į savartyną. Nors Teksono policija uoliai tyré šias bylas, nužudytų skaičius netrukus ėmė arėtė prie 50, o aptiktai maniaką dėl kraštovaizdžio specificos vis nepavydavo.

Teksono rutuliojasi ir „Žudiko Dzo“ veiksmas, tik ši kartą režisierius

Klasta ir politika visada žengia greta.

Williamas Friedkinas pasirinko visai kitą stilistiką. Pagal Pulitzerio premija apdovanotą Tracy’io Letto pjesę sukurtas filmas yra visai ne trileris, o greičiau juodoji kriminalinė komedija apie tai, kaip galutinai susipainiojė finansiniuose reikalauose ir mafijai išiskolinės jau nuolis Krisas Smitas ryžtasi nužudyti motiną, kad gautų 50 tūkstančių dolerių draudimą. Reikalo imasi „specas“ Džo Kuperis, Dalaso policijos šerifas, laisvalaikiu prie kuklios algos prisiuriantis panašiomis kriminalinėmis akcijomis. Tačiau, kaip ir reikėjo tikėtis, netrukus „tobulas“ žmogžudystės scenarius ima braškėti per visas siūles, o siaubingas nusikalstimo planas vis labiau darosi panašus į absurdiską brolių Coenų „Paprasto krauso“ ir „Fargo“ hibridą.

Per spaudos konferenciją režisierius stengesi dar labiau pabrėžti specifinę savo filmo nuotaiką, daug pokštavo ir taip suformulavo „Žudiko Dzo“ esmę: „Man pavyko sukurty iškrypelišką meilės istoriją. Praktiškai tai yra „Pelenė“, tik labai kruvina.“ O paklaustas apie dabartinio kino situaciją, W. Friedkinas staiga surimtėjo ir išpoškin ilgą monologą, kurio vieną mintį tikrai verta pacituoti: „Dabar filmų kūrėjai apsiginklavę moderniausiaisiais technikos pasiekimais, bet niekas taip ir nesukūrė ko nors panašaus į Orsono Welleso šedevrą „Pilietyje Keinas“ (1941 m.).

Rusų kinas Venecijoje gerai žinomas nuo pat pirmojo festivalio, kai 1932 m. prizu už režisūrą buvo apdovanotas režisierius Nikolajaus Ėko filmas „Kelialapis į gyvenimą“. Kelialapį į ryškų meninį gyvenimą čia gavo ir Andrejus Tarkovskis, už „Ivano vaikystę“ ivertintas pagrindiniu prizu. Analogiškas apdovanojimas vėliau Rusijai teko dar du kartus: 1991 m. „Auksiniais šv. Morkaus liūtai“ skirtas Mongolijos stepės nufilmuotam Nikitos Michalkovo filmui „Urga. Meilės teritorija“, o 2003 m. Andrejaus Zviagincevo „Sugrižimas“, be pagrindinio, gavo dar keturis prizus ir tapo savočkiu čempionu.

Siemet rusų dominavimas Venecijoje taip pat buvo žymus. Festivalio pradžioje parodytas režisierius Viktoro Kosakovskio dokumentinis filmas „Tegyvuojant antipodai!“ pretendavo į originaliausio sumanymo laureus, o Mostros (taip dažnai vadinančias Venecijos kino festivalis) direktorius Marco Mulleris buvo taip jo idėjos sužavėtas, kad sakėsi norėjęs šio filmo pavadinimą padaryti festivalio devizu.

Peterburge gyvenančio V. Kosakovskio sumanymas vienu metu ir grandiozinis, ir unikalus. Režisierius Žemės rutilyje susirado tiksliai vie na priešais kitą esančias aštuonias vietas-antipodus ir visas jas aplankė.

kės pabandė paieškoti kokių nors paralelių tarp Šanchajaus ir Argentinos kaimelio, Botsvanos ir Havaju, Ispanijos ir Naujosios Zelandijos, Patagonijos ir Baikalo ežero.

Labai gerai „Antipodų“ savitumą apraše kino kritikas Valerijus Kičinas: „Šiame filme nėra viršaus ir apačios. Kamera plaukia tarsi nesvarumo būkleje, ji lengvai apverčia ant šono regimą pasaulį arba parodo jį aukštyn kojom. Ir tada aiškiai matosi, kad mūsų gigantiški didmiesčiai yra tik prie laukinės ir nesutramdytos Žemės paviršiaus prilipusios smiltelės. Mūsų civilizacijos salelės atrodo kaip reti gumbai ant lygumų, kalvų ir kalnų kūno. Filmas sugržina mums tikrą reiškinį mastą ir vietą, kurią mes užimame pasaulyje... Kosakovskis dažnai naudoja miglele, rūkus, atspindžius vandenye, tokiu būdu sukurdamas mūsų pasaulio efemeriskumo išpūdį... Svarbu vaidmenį filme vaidina muzika. Tai gali būti argentinietiška daina, Havajų gitaros ritmai ar rusų daina „Слава“, o kartais nėra jokio garsio, bet tokie kadrai leidžia pajusti ritmingą planetos alsavimą. Salygiškas antipodų principas griežtai atmetė visa, kas nereikalinga ir tuščia. Ir mes tarsi sugržtame prie patriarchalinių paprocių, savo šaknimis nusidriekiančių į amžinybę. Lieka tik paprasta ir rūsti tiesa: žmogus Žemėje – tik vienas iš gyvių, ne pats harmoningiausias ir toli gražu ne pats protingiausias. Bet autorius žvelgia į jį suprantančiu ir mylinčiu žvilgsniu.“

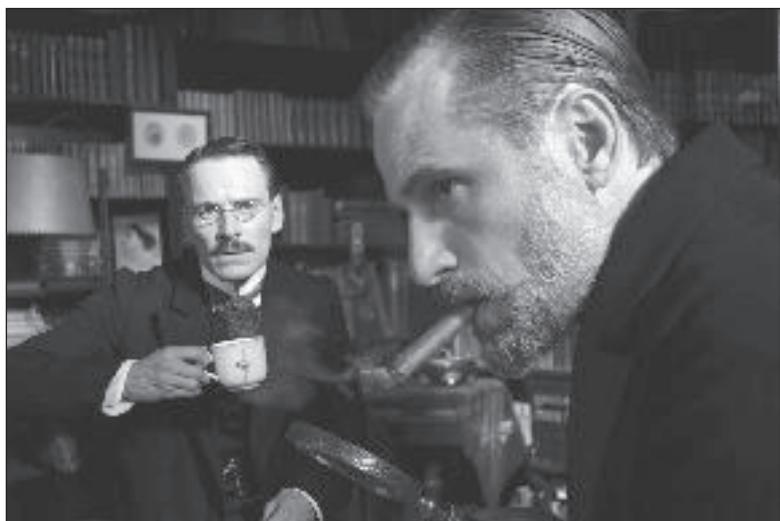
Minimalistinėmis priemonėmis rimto rezultato nori pasiekti ir V. Kosakovskio kolega Aleksejus Germanas jaunesnysis, tikras Venecijos kino festivalio favoritas, programoje „Horizontai“ pristatęs dešimties minučių trukmės filmą „Iš Tokijaus“. Visas šios trumpos novelos veiksmas sukoncentruotas lėktuve, kuriuo į Rusiją iš Japonijos po ten išvykusio žemės drebėjimo gržta gelbėtojai savanoriai. Iš lėktuvo keleivių minčių, tarpusavio pokalbių nuotrupų ir vizijų bandoma nuo konkretių japoniškos tragedijos išvykių pakilti (neatsitiktinai veiksmas vyksta lėktuve) į platesnes apibendrinimų lankas. Deja, filmas, anot kurių kino kritikų, daro studentiško etudo išpūdį, nors Rusijoje režisieriaus fani vadina jį kino eilėraščiu ir net filosofiniu projektu.

Pastarojo epiteto, be jokių abejonių, labiau vertas režisieriaus Aleksandro Sokurovo filmas „Faustas“, apdovanotas pagrindiniu Venecijos kino festivalio prizu – „Auksinu šv. Morkaus liūtui“. Atsiimdamas šį „trofėjų“ iš žiuri pirmiminko, JAV režisieriaus Darreno Aronofskio (pernai Venecijoje tikra sensacija buvo tapusi jo „Juodoji gulbė“) rusų kino klasikas sakė: „Jis (prizas – G. J.) tokis mažas, bet man teko prie jo eiti ilgą kelią.“ Savita intonacija 1987 m. sukurtae vaidybiniame filme „Skausminga neautra“ pradėjės ilgą kelią kine A. Sokurovas visada emėsi sudėtingu užduociu. „Faustas“ – kol kas pats brangiausias (12 mln. eurų) ir brandžiausias režisieriaus darbas – laisva J. W. Goethe’s poemos ekranizacija. Nuolatinis A. Sokurovo bendradarbis Jurijus Arabovas scenarijui panaudojo pirmąjį vokiečių literatūros klasiko poemos dalį ir papildė ją anksčiau užrašytu legendą motyvais.

„Faustas“ tapo paskutiniu režisieriaus istorinės „valdžios tetralogijos“ dalimi – ankstesnės „Molochas“ (1999 m.), „Jautis“ (2001 m.), „Saulė“ (2005 m.) buvo skirtos ryškioms XX a. istorinėms asmenybiems Adolfui Hitleriui, Vladimirui

Aleksandras Sokurovas originaliai interpretavo „Faustą“.

Carlas Jungas (aktorius Michaelas Fassbenderis) ir Sigmundas Freudas (aktorius Viggo Mortensenas) dramoje „Pavojingas metodas“.

Leninui ir Japonijos imperatorui Hirohito.

Tiketis, kad originalus ir paraoksalai mąstantis režisierius tik iliustruos vaizdais chrestomatinį kūrinį, būtų visiškai naivu. A. Sokurovas ir anksčiau laisvai elgęsi su literatūros klasikais (George' u Bernardu Shaw, Andrejumi Platono, Gustave'u Flaubertu, Fiódoru Dostoevskiu), darydamas juos savo „sajungininkais“ ir filosofinių disputų partneriais. „Fauste“ panaušų principą gerokai apsunkina tai, kad legenda apie sielos pardavimą velniui pasakoja vokiečių kalba (anot kino kritiko Andrejaus Plachovo, scenarius kupinas šmaikščių dialogų, iš ekrano besilejančių tarsi kalnų kriokliai). Ne mažiau sudėtingas ir filmo vizualinis pasaulis – į monochrominį koloritą dažnai įsiterpia vokiečių romantikų darbus primenantys peizažai ir žmonių portretai, nufilmuoti Albrechto Diurerio, Luco Cranacho ir Rembrandto maniera (operatorius Bruno Delbonnelis).

Klasikinio vokiečių ekspresionizmo pamokos „Fauste“ taip pat labai ryškios – ypač Islandijos peizažuose nufilmuotame finale, kurio veiksmai rutuliojasi pragare. Nepaisant šios neišvengiamos duoklės siužetui, režisierius pasistengė, kad žiūrovai suvoktų infernalinę istoriją kaip vidinio žmonių pragaro metaforą.

Naujai perskaityta klasika

Didelė dalis Venecijoje parodytų filmų yra literatūrinių kūriniių ekrанизacijos. Romano Polanskio „Skerdynės“ (uz kladinancio pavadinimo slypi kamerinė drama su keturiais tarpusavio santykius besiaiskinančiais personažais) sukurtos pagal prancūzų dramaturgės Yasmine Reza pjese. Režisierius Davido Cronenbergo biografinės dramos „Pavojingasis metodas“ (apie painius Sigmundo Freudo, Carlo Jungo ir pirmosios moters psichoanalitikės Sabinos Spielrein santykius) pagrindą sudaro Johno Kerro knyga ir Chris-

Parengė
Gediminas JANKAUSKAS

Aktorius Alas Pacino eksperimentuoja su Oscaro Wilde'o pjese.

2011-aisiais minime vieno iš ekspresyviojo abstrakcionizmo lietuvių dailėje pradininkų Juozo Bagdono 100-metį. Buvęs Lietuvos dailininkų sąjungos reikalų valdybos sekretorius (1938–1940), Valstybinės premijos laureatas (1938) daug ir labai sėkmingai dirbo ir Vakaruose – Vokietijoje, Kolumbijoje, JAV. Paskutinius gyveni-

mo metus (1999–2005) praleido tévynéje, buvo Žemaičių dailės muziejaus įkūrimo iniciatorius, Lietuvai dovaningo per 400 paveikslų. Maestro jubiliejų vainikuos Leono PELECKIO-KAKTAVIIČIAUS biografinė monografija „Juozo Bagdono spalvų ir erdvę vizijos“. Spausdiname ištrauką iš būsimos knygos.

Sugržimas į jaunystę

Labai šiltai susitikimus su J. Bagdonu prisimena¹ Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus direktorius Osvaldas Daugelis:

– Atėjo pas mus ir sugržo į savo jaunystę. Juk net namas tas pats, apie kurį anuomet vaikščiojo. Jis labai brangino Kauną. Plungėje jam, tiek pasaulio mačiusiam, buvo kiek per anksta. Malonai bendraudavom, laukdavom. Mégom jį visi, todėl gal taip ir atsiškleidė, sužibėjo.

Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus žmonės ir J. Bagdono paveikslų nupirkė, žinodami, jog taip pasitarnautas dailininkui, besiruošančiam atvykti į Lietuvą ir nelengvai besiverčiančiam. Sumokėjo gana nemažai, nors darbar direktorius sako, jog „pagal galimybes“. Tačiau prideda, kad dailininkui iš tikrujų tai buvusi nemaža pagalba.

Yra išlikęs 1995 m. spalio 28 d. užrašytas muziejininkės Ritos Melinskaitės paliudijimas: „1961 m. aliejumi ant drobės nutapytą kompoziciją įkainojome 6000 Lt. (...) Pinigus turėsite atsiimti pats.“ Cia ir pranešimas, kad dalis atsiųstų kūrinių rodo ma privačioje „Lango“ galerijoje, kur taip pat „gal pasiseks parodoti“. Pasisekė. Jau visai netrukus dar vienas laiškas išskeliao į Niujorką: „Nupirkो dvi Jūsų tapytas ant popieriaus tempera ir pasteles kompozicijas. Už abi sumokejó 800 dolerių.“

R. Melinskaitė nuolat susirašinėjo su dailininku, kai šis grįždo į JAV. Iš kelių išlikusių laiškų galima susidaryti gana nebloga bendradarbiavimo su Nacionaliniu M. K. Čiurlionio dailės muziejuumi vaizdą. Pavyzdžiu, 1994 m. birželio 2 d. J. Bagdonas informuoja apie naujai išsigytų kūrinių parodoje Paveikslų galerijoje eksponuojamas keturių kompozicijas. Dar po pusantro mėnesio – išpūdžiai iš Pasaulio žemaičių parodos, kurioje rodomos dvi J. Bagdonos kompozicijos. Tačiau kur kas svarbesni šie sakiniai: „Labai džiaugiuosi, galiédama pranešti, jog Jūsų pergyvenimai dėl Plungės rūmų ateities išnyks. Baiminomės, jog jie gali atitekti mafijozams. Dėkui Dievui! Plungės M. Oginskio rūmai jau yra Žemaičių dailės muziejus! (išskirta – L. P.-K.). Be abejo, dailininko širdį sušildė ir laiško pabaiga: „Rūpinkitės savo sveika, kaupkite jėgas kelionei į Lietuvą. Jei norite 1995 m. suorganizuoti Kauno paveikslų galerijoje personalinę parodą, apie tai pranešti reikėtų iki š. m. rudens. Nes tuomet sudarinejamas parodų planas. Apie tai pamastykite ir parašykite. Stengsiuosi, kad tokia paroda įvyktų. Jei atsiūsite ir eksponuojamų kūrinių sąrašą, sudarysiu katalogelį. (...) Direktorui O. Daugelui perdaviau Jūsų gražius linkėjimus. Nušvito iš pasitenkinimo. Jus puikiai prisimena ir taip pat siuncią nuoširdžiausius linkėjimus. Ir vėl pertvarkėm II a. pastovią ekspoziciją. Ir vėl direktoriui liepė pakabinti Jūsų senajį darbą – „Gatvės pardavėja“, nes jis jam labiau už kitus patinka.“

1994 m. gruodžio 11 d. informuodama apie Maironio lietuvių

literatūros muziejuje surengtą parodą „Lietuvių literatūra Vokiškoje 1944–1949 m.“, kurioje eksponuojami du J. Bagdono Renvenburgo peizažai, R. Melinskaitė praneša, kad ir jų muziejus ruošiasi panašiai parodai bei teiraujasi, gal pas dailininką ar jo bičiulius yra išlikusių to meto nuotraukų, katalogų, dokumentų, prašo visa tai atvežti kitaip metais. J. Bagdonas parodą nuspresta surengti kitų metų viduryje. Tariamasi dėl kūrinių skaičiaus, ne tik drobių, bet ir avarelių, pastelių, piešinių, kitokios kūrybinės medžiagos. Muziejus išpareigoja drobes, kurias dailininkas atsiųs, nemoka mai išreminti. O užbaigama, kaip visada, labai šiltai, šeimyniškai:

„Ypač sveikina Rasa (Kisiellis – L. P.-K.), ji paspartavo darbus, kartu vyko į Plungę, iš liaudies mano skyriaus – Janytę, jos maža mergė Mildutė – pamena, kartu keliovom į Plungę ir plynėm vainikus. Visos dėkoja Jums už sveikinimus, perduoda linkėjimus. Direktorius, jaunasis ponaitis (taip J. Bagdonas tituluodavo muziejaus vadovą – L. P.-K.) O. Daugelis – taipogi.“

Svarbus pranešimas (1995, balandžio 28) iš muziejaus: „Jūsų siūstos dėžės sėkmingai pasiekė Kauną. Iškrautos M. Žilinsko dailės galerijos saugykloje. Neišpaškuotos. Lauksime Jūsų, tada ir kibisime į darbą.“

O cia jau pranešimas dailininkui, sugržusiam atgal: „Iš Plungės atvažiavusiem muziejininkams perduaviu aktu 27 Jūsų darbus, kaip tarėmės. Didelio formato darbų nepasiėmė, nes netilpo mašinon. Sakė, atvažiuos vėliau, po M. K. Čiurlionio renginiu. Siunčiu aktą. (...) Pastebėjau, jog dalis mažųjų darbų dar gražiau skamba, kada paspartuoti tam-siame fone. Vieną mažo formato darbelį (kurį sakėt išsirinkti downai) paspartavau tam-siame pilkame fone, išreminau. Dabar jis kabu mano namuose, negaliu juo atsigérēti. Manau, kad sugerbėciau surengti ypač įdomią Jūsų mažųjų darbelių parodą. Tik keisciau paspartus, kai kuriuos, ne visus.“

Mažųjų kompozicijų paroda Paveikslų galerijoje įvyko 1996 m., J. Bagdonui pažymint 85-metį.

Apie naujienas, susijusias su paroda, nemažai informacijos 1996 m. lapkričio 25 d. rašytame laiške.

Muziejininkai nutarė J. Bagdono kūrinių parodą atidaryti savaite vėliau nei iš pradžių žadėjo, t. y. gruodžio tryliką, kai Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus švęs 75 metų jubiliejų. Be to, paroda veiks ne Paveikslų galerijoje, o M. Žilinsko dailės galerijos prestižinėse salėse, kur vienai kartai jau rodytos J. Bagdonos drobės. Cia vienoje iš salių vyks ir jubiliejui skirtoji konferencija, i kurią pakiesta daug garbingų asmenybėlių.

Šiame žmogiškos šilumos kūpiname laiške („nuo visų bičiulių, o jų tikrai daug, sirdingiaus

linkėjimai“ ir kt.) – ir konkretus klausimas, kada kitąmet dailininkas ketina atvažiuoti į Lietuvą, bei pranešimas, jog muziejus už 600 Lt įsigijo dar vieną jo tarpukario darbą – „Skalbėjas“. Pas naujus šeimininkus patekusią drobę teks restauruoti, tačiau muziejininkai lauks atvykstančio autoriaus – galbūt jis pats tai sutiks padaryti ar bent pavadovaus savo kūrinio restauracijai.

Paroda M. Žilinsko dailės galerijoje veikė iki kovo 23 d. Jos lankstinukas iškeliau į Niujorką. R. Melinskaitė laiške, rašytame 1997 m. gegužės 2 d., siunčia į kitos – Jurbarke surengtos parodos afišą, informuoja apie netrukus pasirodysiant straipsnį „Kauno dienoje“. O svarbiausia naujiena – rudenį įvyksianti paroda „Kauno meno mokyklai – 75“. Pagėdavimas – dalyvauti asmeniškai, papasakoti apie to meto menininkus labai suprantamas. Atvėrė duris A. ir P. Galaunių namai (Nacionalinio M. K. Čiurlionio muziejaus filialas) pasiruoše su teikti J. Bagdonui pastogę, nes trečiąjame jų aukšte yra specialiai įrengti svečių kambariai.

Jaunoji dailininko bičiulė išreikia ir savo nuomonę dėl J. Bagdono pasiūlymo Rasos automobiliu kartu keliauti po Lietuvos galerijas. Taip, jis tam pritarianti. Viša bėda, kad „žavioji Rasa“ savo prigimtimi yra slunkė (geraja prasme). Beveik niekad niekam nerašanti, daugiau mėgstanti tūnoti jaukiuose namuose nei blaškystis kelionėse“. Tačiau papras tai galerijos, kurios rengia parodas, pačios atvažiuoja su savo transportu, todėl jų komandai reikėtų vykti tik į pristatymus. Ir idealiausias variantas tokis: Rasa „važynčioja“, Rimantė (muziejaus fotografė) ir dailininkė akvarelininkė) fotografuoj, o ji, Rita, pristato parodas, reklamuoją.

Gavęs šį laišką, J. Bagdonas pyktelejo ant jurbarkiečių, kurie organizavo parodą nesuderinę su juo. Kodėl jis vyksta Mažojoje galerijoje? Ar yra ir Didžioji? Skaidydamas „Kultūros barus“ (1980, Nr. 3) dailininkas buvo įsidėmėjęs pasakojimą apie tenyksčius kultūros rūmus, todėl dabar ir teiraujasi: ar toji galerija ir yra tuo se rūmuose? Kodėl kataloge ne pažymėta, kiek paveikslų eksponuota?

„Mano supratimu, rengėjai turėjo man parašyti ir paimformuoti apie parodą ir jos vyksmą, – rašo J. Bagdonas. – Tai paprastas mandagumas.“

Nukelta į 8 p.

¹ Knygos autorius pasikalbėjimas su Osvaldu Daugeliu užrašytas 2011, sausio 27.

Sugržimas į jaunystę

Atkelta iš 7 p.

Dėl būsimų parodų paaikinimas trumpas: „Aptarsime, kai ger-sime kavą ant ilgojo stalo.“ Atvykimą tenka šiek tiek nukelti, tik-riausiai tai įvyks apie liepos pa-baigą ar ruppjūčio pradžią. Tai dėl asmeninių reikalų, kurie priklau-so jau ne nuo jo, o nuo Amerikos valdžios. „Aš turėjau priimti Amerikos pilietybę, – su nesunkiai jun-tamu liūdesiu rašo J. Bagdonas, – nes išėjo nauji parėdymai-istaty-mai dėl pensijų ir sveikatos draudimų. Tie parėdymai numato, kad ne piliečiams (išskirta – L. P.-K.) ateityje bus mažinamos pensijos ir susiaurinama teisė į daktarų ir li-goninių patarnavimus. Pilietybės dokumentus gausiu gegužės mė-nesį ir už mėnesio ar daugiau – Amerikos užsienio-kelionių pasą.“

Dėl pasiūlymo apsistoti A. ir P. Galaunių namuose į muziejininkės pastabą, „jeigu Jūs dar pajėgus už-kopti į III aukštą“, dailininkas at-sakė mielai tuo pasinaudosias. Jis ir Niujorke gyvena trečiąjame aukšte ir kasdien bent kartą, o kai kada ir du tris kartus lipa į savo „špokinyčią“.

Namuose susikaupusius pa-veikslus dailininkas planuoja su-pakuoti į kartonines triūbas ir siūsti į Nacionalinį M. K. Čiurlionio dailės muziejų, o jau vėliau pa-skirstyti tuos kūriniai priklaus-omai nuo aplinkybių.

Pasidžiaugia turėjės įdomų sve-čią – Lietuvos dailės akademijos prorektorių Adomą Butrimą, „že-maitį iš prigimties“. Profesorius jam atvežė tik ką Žemaičių kultūros draugijos išleistą leidinį „Že-maičių dailės muziejus“, kuriame keli puslapiai skirti ir jam.

J. Bagdono archyve išlikęs ir A. Butrimo rašytas laiškas (1997, birželio 10), kuriame profesorius dėkoja už priėmimą Niujorke pastogėje bei gerus atsiliepimus apie knygą. Tačiau laiškas visų pirmą skirtas būsi-mai dailininko viešnagėi. Profeso-rius praneša apie J. Bagdonui rezer-vuotą kambarį vizituojančių profesorių viešbutyje, nurodo telefonus ir vardus, kur skambinti atskridus.

Vėl sugržės į Niujorką, J. Bagdo-nas 1997 m. lapkričio 10 d. rašytame laiške pirmiausia dėkoja už atsiųstą Violetos Jasevičiūtės straipsnio „Kau-no dienoje“² kopiją, tačiau apgailestauja, kad yra netikslumų. Pavyz-džiui, pirmosios jo parodos, surengtos Baltimoreje, nematė nei A. Rūkš-telė, nei K. Varnelis, gyvenę už 900 mylių, Čikagoje. O su A. Galdiku jie susitiko ne 1944 m. Paryžiuje, bet 1948 m. gruodį pakeliui į Kolumbiją. Patikslinamas ir laikas, pragyven-tas šioje šalyje: 1949 m. sausis – 1958 m. lapkritis. „Bet straipsnyje yra ir gerų minčių bei nuomonų apie mo-dernųjų meną“, – pažymi patikslinęs kai kurias eilutes.

J. Bagdonas pagiria jam atsiųstą Kazui Šimonui skirtą katalo-gą: „Gerau suredagotas. Rasa ir

Juozas Bagdonas (dešinėje) kolegos Albino Elskaus dirbtuvėje.
Plungės viešosios bibliotekos archyvo nuotrauka

Kristina išėjo daug darbo. Iva-di-nis straipsnis geras. Šimonis pri-statytas taip, koks jis buvo.“

Pagiria ir jam skirtą parodą Ma-žėkiuose, dėkoja už jos ekspozicijos sukoplektavimą.

R. Melinskaitė pasiryžusi padėti dailininkui pargabenti į Lietuvą li-kusius užatlantėje paveikslus. J. Bag-donas atsiunciā jai iškvietimą.

„Prieš akis vis iškyla nedidelė ori-figūrėlė, trepsinti po „špokinyčią“, mažam puodeli verdanti arbata, di-desniame – dešreles ar burokeliu sriubą... Ar koldūnai jau suvalgyti?“ – tai iš R. Melinskaitės laiško (1998, gegužės 5), tame nesunku at-pažinti J. Bagdoną, su kuriuo tik ką išsisikirta. Dėkodama už tai, kad praplėtė, pagilino, praturtino jos pa-saulį, menotyrininkė-muziejininkė iš Kauno rašo apie įvykdytus pave-dimus, kurių svarbiausią – surasti specialistą, galintį parašyti déme-sio vertą monografiją apie Juozą Zikarą – kažin ar pavyks teseti, bent jau artimiausiu metu.

Daug apie J. Bagdoną pasakan-ti situacija! Jei menotyrininkė bū-tų grįžusi su užduotimi pasirūpi-nti jam, J. Bagdonui, skirta monogra-fija, būtų lyg ir suprantamiau. Nereikalavo dailininkas ir jo kūri-nių vežti į Lietuvą, jam tiesiog norėjosi padaryti gera žmogui, kuris, atvykus į Kauną, ir jam darė gera.

Vienas sakinas – su ypatinga in-triga: tai – viešnios padėka ir lin-kėjimai dailininko ištikimoms mer-gelemis. Kas jos? Gal apie jas dar išgirsime?

Bene daugiausia laiko Naciona-liniame M. K. Čiurlionio dailės mu-ziejuje J. Bagdonas praleisdavo su tapybos skyriaus darbuotojomis

R. Melinskaite ir Rasa-Elena Ki-sielis. Rita jau senokai gyvena sver-tur, o Rasa-Elena šiuo metu yra mu-ziejaus tapybos skyriaus rinkinių saugotoja.

– Jam buvo gera mūsų muzieju-je, – pasakojo R.-E. Kisielis³. – Dažnai mes dirbdavom, o jis sédé-davo ir medituodavo. Kartais pas direktorių palydédavom. Žinoma, kartu gerdavom kavą, arbata. Ir pa-rūkydavom.

Šio muziejaus darbuotojai su-or-ganizavo keletą J. Bagdono kūry-bos parodų, todėl ir apie darbus ne-mažai šnekų būdavę. Anot O. Dau-gelio, ir pasiginčydavę, tačiau, ži-noma, nepiktai, bendro reikalo la-bui.

Šitą „šaunų, ramų, atidų, turė-jusi puikų humorą jausmą žmogu“ Rasa, kai reikėdavo, ir šen ten nu-veždavo savo automobiliu. O į „Menininkų namus“ eidavo visi kartu pėsciomi. Susikibę už pa-rankią, nes dailininkas jau sunkiai vaikščiojo, tačiau šito, žinoma, ne-norėjo parodi, o muziejininkės – „pastebėti“. Už stalo ir apie praeiti, o daugiausia – apie užjūrų suži-nodavo. Maestro savo palydoves būtinai pavaišindavo geru raudo-nuoju vynu.

Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus vadovas apgailėsto, kad turi vos vieną J. Bagdono keramikos darbą. Tą pusmetrinę vazą iš Kolumbijos atvežė L. Di-džiuliene. Įspūdingas didelio meist-ro darbas! Čia vertinami ir J. Bag-dono tapybos darbai. Dailininko 100-mečiui skirtą parodą čiurlio-niečiai planuoja surengti 2012 m. pradžioje.

„Jis buvo labai didelis lietuvis“

Viena iš ištikimų mergelių, mi-nimų J. Bagdono korespondenci-joje, yra Ieva Jankutė (Eva Jankus) – ypatingos sielos žmogus, visada pasiruošęs padėti artimui, be to, iš

na, Ieva ir kitos moterys vis pa-traukdavo per dantį Viktoriją, kam ši taip lepinanti savo Juozą – juk jis ne tik niekur nedirba, bet dar ir visokių skanumynų iš jos, grižtančios iš darbo, sulaukia. Gal nepa-galvodavo, kokia vis dėlto neleng-va dailininko duona? Žinoma, to-kie juokai būdavo nepikti, bet, ko gero, kartais ir užgaudavo J. Bag-dono širdį. Ar jis kaip nors į pan-ašius vertinimus atskirkis? Pon-ia Ieva sako, kad ne.

O šiaip jau ne ypač gerą chara-terį dailininkas turėjęs. Gal net sunkoką.

Apie meną tokį susitikimą me-tu buvo nedaug kalbama. Nebent vienu kitu žodžiu įvertindavo tik ką surengta parodą ar dažais kve-piančią naują drobę. Tačiau ir to-kių atvejais dominuodavo M. Žu-kauskienė. Marija, iš profesijos medikė, laisvalaikiu piešė, ir jos drobės turėjo nemažą pasisekimą. Apie ką dažniausiai sukdavosi kal-ba? Apie naujausius įvykius, žinoma, apie Lietuvą, apie „Židinį“ – kas naujo jame vyksta ar vykst.

Mirus Viktorijai moterys, atėju-sios į svečius, kepdaivo pyragą, vy-rai pasirūpindavo vynu. Ir visi laukdavo J. Bagdono firmino pa-tiekalo – košelienos – niekas iš pa-žystamų lietuvių tokios skanios saltienos nesugebėdavo išvirti.

Per Velykas ar Padėkos dieną jų draugija nueidavo ir į restoraną.

Turėjo J. Bagdonas ir kitą kom-panią – vyrai našliai rinkdavosi pas senajį Gerulaitį, kelionių ištai-gos savininką.

Prie J. Bagdono pradėjo kibti li-gos. Anot ponios Ievos, dailininkas be proto daug rūkė, ji į tai ir žodžiu atkreipė dėmesį dar kai bu-vo gyva Viktorija, kuri taip pat rū-kė. Jų bute net sienų apmušalai, kažkada balti, nuo dūmų pagelto. Visa laimė, kad po operacijos, per tą mėnesį, kol gulėjo ligoninėje, dailininkas sugebėjo „pagyti“ nuo rūkymo. Tačiau sveikata jau buvo sugadinta.

J. Bagdonui darėsi vis sunkiau vaikščioti, ypač užkopti į trečią aukštą. Jis prašydavo Ievos nupirk-ti duinos, pieno. Kartą, atėjusi su produktais, pati juos ir į šaldytuvą nutarė įdėti. Išsigando ji atvėrusi: šaldytuvas buvo tuščias. Jame mė-tėsi tik kelios dešrelės ir šokolado plytelė. „Ką tu valgai? – paklausė moteris. – Juk ir taip iš tavęs tik kaulai ir oda liko.“ Iš pradžių dai-lininkas bandė viską nuleisti juo-kais, o paskui pasakė: „Žinai, Ieva, man pinigų maistui neužten-ka. Užmoku nuomą, mokesčius už dujas, elektrą, ir viskas.“

I bičiulės patarimą naudotis se-niemis žmonėms skirta valgykla mojo ranka: „Ai, man reikėtų ten eiti...“ Tuomet pati I. Jankutė nu-ėjo į socialinę tarnybą, pakalbėjo, išsiaiškino, kas ir kaip. Tos tarnybbos moterys, apsilankiusios J. Bag-dono bute, išsitikino, kad situacija ne syki buvo pakviesta į Bagdonų namus.

Iš tų susitikimų I. Jankutei la-biausiai įsiminė tai, kas susiję su pačiu J. Bagdonu. Tačiau įdomūs ir kiti kompanijos narai – ypač ra-šytojas P. Jurkus, A. ir E. Staknai, Marija ir Vitalis Žukauskai. Vita-lis kaip aktorius ir režisierius jau buvo plačiai žinomas, todėl jam ir tokiai susibūrimų metu tek davavo vadovauti. Kita vertus, šmaikštumu ne ką atsilikdavo pats namų šei-mininkas, neieskojo kišenėje žo-džių ir kiti.

Kol buvo gyva dailininko žmo-

I. Jankutė apsidžiaugė sužinosisi, kad J. Bagdoną Lietuvoje surado giminaitę. Tačiau sunerimo, kad išvykti visam laikui ruošiasi su tuo pačiu Lietuvos Respublikos pasu, kuris tarnavo jam visą gyvenimą.

– Jis buvo labai didelis lietuvis, – sako ponija Ieva. – Todėl net nebandė domėtis, kas laukia, sugržus į gimtajį kraštą, kokie ištymai Lietuvoje galioja, kokioje nepalankioje situacijoje gali atsi- durti.

Visgi I. Jankutė sugebėjo J. Bagdoną įtikinti, kad nors dabar, prieš išvykdamas, privalo tapti JAV pilieciu. Antraip praras pensiją. Ar- timiausi bičiuliai per trumpą laiką padėjo susitvarkyti dokumentus.

Su dideliu jauduliu išlydėjo J. Bagdoną visa tenykštė kolonija. Anot ponios Ievos, paskutinė paroda Niujorke įsiminusi labiau nei kuri nors ankstesnė. Šiaip jau nelabai perkami J. Bagdonas paveikslai buvo tiesiog graibstomi, liko vos du neparduoti.

Kai J. Bagdonas apsigyveno Plungėje, susiskambindavo, para- sydavo jam. O vėliau, pati gržusi į Lietuvą, atvažiuodavo iš Klaipėdos.

Laiškuose I. Jankutė tokia pat šmaiski kaip ir J. Bagdonas, kurį, beje, vadina mielu Bagdoneliu. Iškart krinta į akis, kokie gražūs santykiai siejo šiuos žmones. Tai aki- vaizdu ir iš šių išstraukų: „Bagdoneli, stebék žvaigždes, bet nepar- virsk ant kelio! Daug dangaus gėrybių naujam gyvenimo mete. Pa- žiūrėjau Tavo filmą, gražu, ir paveikslai gražūs, moterėlėm patiko. Tad dirbk ir toliau“ (1999, gruodis); „Mielas Bagdoneli, vis nepri- sirošiu atsakyti į Tavo laišką. Gal Lietuoj yra kokių vaistų prieš tin- ginį?“ (2000, sausio 16); „Bagdoneli, man net sarmata siūsti Tau tokią šventą kortelę: *May the good St. Joseph always be near and bless you with peace each day of the year.* Bet žmogus nežinai, koks šventasis tau gali padėti. Tai lin- kiu šventojo Juozapo palaimos. Ieva, Murza ir Rainis. P. S. Ačiū Tau už laikraščius. Buvo įdomu paskai- tyti, ką Tu Plungėj išdarinėji. Gerai darai. Švēsk tol, kol burnelėj šampanas skanus, važinėk, kol ko- jos neša“ (2000, kovo 14); „Bag- doneli, mano naujam bute sienos yra plikos plikos... Iš Tavės laukiu gražių, gražių paveikslų. Pradék dirbt, o nesvajok apie mergeles“ (2000, liepos 15).

I. Jankutės naujuosius namus papuošė ir J. Bagdono paveikslai. Tarp jų yra sukurtų tarpukaryje, juos parsivežė iš užatlantės. Nors moteris vertina ir bičiulio abstrak- tus, senieji paveikslai jai gražesni. Juos jau nutarusi padovanoti Rimkevičių Svajūnui. Ponija Ieva mano, kad šis jaunas žmogus labiausiai to nusipelnės.

Juozas Bagdonas ir diplomatai

Su J. Bagdonu susitikdavo ir di- plomas Vytautas Žalys⁵. Iš Vašingtono jis kartais nuvažiuodavo pas jų į Niujorką. Vakarodavo, kalbėdavosi. Tokių pasikalbėjimų temos būdavo kelios.

Visų pirma – Lietuva, jos praei- tis, valstybės perspektyvos ateityje. J. Bagdonui tai buvo labai aktualia tema, tad kalbėdavosi jie be galio, valandų valandas. Dailininkas buvo tautininkas, tačiau labai

plačių pažiūrų, todėl pašnekovai visada vienas kitą suprasdavo.

Be to, J. Bagdonas mėgdavo V. Žaliui pasakoti ir apie savo gyvenimą, patirtį, igytą įvairiose šalyse.

Dar viena pokalbių tema buvo kūryba. Čia, anot diplomato, jam telikdavo išsižiojus klausytis.

V. Žaliui patinka J. Bagdono kūriniai, ir šiandien jo namuose kabo bent kelios drobės. Diplomas vadina jį dailininku iš didžiosios raidės.

„O labiausiai žavėjo garbus amžiaus dailininko optimizmas ir gyvybingumas, – prisimindamas kartu praleistas valandas, pažymėjo diplomatas. – Jis mėgo juokauti, būtinai norėjo svečią pavaišinti vynu, buvo tam tikra prasme daba – tai liudija kad ir jo nešiotos skrybėlės. Šaunus žmogus, tikras dailininkas, mano supratimu. Kažkada vaikystėje skaičiau Džoiso Kerio knygą „Iš pirmų lūpų“, kurios pagrindinis herojus dailininkas. Mano supratimu, ta knyga – apie Juozą.“

Sugrįžęs į Lietuvą, J. Bagdonas su V. Žaliu daugiausia bendravo telefonu. Dažniausiai kalbėdavosi apie jo rašomą Lietuvos diplo- matijos istoriją. Dabar jau galime konstatuoti, kad dr. V. Žalio knygos „Lietuvos diplomatijos istorija“ (1925–1940) pirmojo tomo pradžioje (Vilnius: „Versus aureus“, 2007) labai šiltai pristatytas ir vie- nas originaliausiai išeivijos dailininkų J. Bagdonas, kartu su kitaikis Lietuvos Nepriklausomybės fondo atstovais inicijavęs tos monogra- fijos išleidimą.

„Manau, skaitytojui gali būti įdomi šios knygos atsiradimo istorija, – ižanginiame žodyje, pavadiname „Vietoj pratarmės. 45 vie- nos knygos metai“, rašo jos auto- rius ir sugrįžta į pažinties su J. Bagdonu pradžią. – 1994 m. rudenį, jau dirbdamas Lietuvos ambasadoje Vašingtone, susipažinau su iš- kilia lietuvių išeivijos asmenybe – dailininku Juozu Bagdonu. Prieš tai apie jį žinojau tik tiek, kad 1938 m. dar tik pradedantis dailininkas J. Bagdonas Lietuvos Ne- priklausomybės 20-ies metų su- kaktai paminėti surengtoje parodoje laimėjo pirmąją valstybinę premiją. Nuo to laiko buvo daug vandens nutekėj, tačiau nepaisant garbus amžiaus ponas Juozas dar nebuvu padėjęs į šalį teptuko ir paletės. Jo abstraktūs darbai, kuriais buvo tiesiog užverstas nedidelis jo butukas Queense, žadino vaizduotę ir traukė kažkokia ypa- tinga dvasia. Iš pirmo mūsų susitiki Niujorke įsiminiau ne tik išpūdingo formato tapybos darbus, bet, be abejo, ir patį impozantiškos išvaizdos jų autorię. Ponas Juozas nuolat dėvėjo skrybėlę, mė- go gerą vyną ir kompaniją, o gau- siuose nuotraukų albumuose pui- kavosi viena už kitą gražesniu mor- teru apsuptyne. Tą vakarą daug kal- bėjome apie Lietuvą, jos istoriją, džiaugėmės atkurtąja Nepriklausomybe. Šis susitikimas, matyt, bu- vo vienas įsimintiniausiu mano gyvenime, kadangi prieš save ma- ciau dar „anos“ Nepriklausomos Lietuvos pilietį, išsaugojusį lietuvišką pasą ir labai juo besididžiuojančią, – ir kartu pasaulio mačiusi, vėtytą ir mėtytą, trijuose žemynuose dirbusi ir gyvenusį dailininką, kurio perdėm abstrakti tapyba vi- siškai nekonfliktavo su jo aiškia tautine pasaulėžiūra. „Neturtingiausias išeivijos dailininkas“,

kaip mėgo prisistatyti ponas Juo- zas, buvo vienas įdomiausiu ir ne- abejotinai dviasi kurti turtingiausiu mano gyvenime sutiktų žmonių. Taip užsimezgusi mūsų pažintis pamažu peraugo į draugystę.

Netrukus po pirmojo susitikimo sulaikiau skambučio – J. Bagdonas pakvietė mane atvykti į Niujorką susitikti su juo pačiu ir dar dviej Lietuvos Nepriklausomybės fondo valdybos nariais – Algirdu Spėrusku ir Saulium Sirusu. Jie man papasakojo apie kelis dešimtmečius trukusias Amerikos lietuvių tautininkų pastangas išleisti knygą, skirtą Nepriklausomos Lietuvos diplomatių ir diploma- tam.

Paaikškėjo, kad knygos idėja pri- klauso buvusiam diplomatu dr. Albertui Geruciui. Dar septintojo de- šimtmečio pradžioje jis paprašė Amerikos lietuvių tautininkų pa- remti šią iniciatyvą. Tačiau sutel- kės savo pastangas diplomatu Petro Klimo ir Dovo Zunaus biogra- fijoms parašyti ir nujausdamas, kad nespė užbaigt Lietuvos diploma- tiją apibendrinančio veikalo, su- rinktus rankraščius perdavė Lietuvos Nepriklausomybės fondui. Tęsti pradėtą darbą fondas paprašė Lietuvos diplomatių šefą Stasi Lozoraitį vyresnį. Deja, mirtis neleido išgrendinti projekto. Suti- kimą tęsti darbą buvo davęs ir Stasys Lozoraitis jaunesnysis.

J. Bagdonas ir jo bendraminčių iniciatyva darbą pradėjus A. Žaliui, būsimam knygos autorui ne- pavyko užtikti kokių nors paliktu rankraščių.

Šiam įpareigojimui išgrendinti prireikė dyvlikos metų. J. Bag- donas, be abejo, džiaugtusi išvy- dęs tokią knygą.

Taip likimas surikiavo, kad J. Bag- donas kelyje diplomatai ne sykį bu- vo šalia, nuo pirmosios parodos Kaune. Ir gržtantčio į Lietuvą dai- lininko kūryba pradėta rodyti ne- kur kitur, o Lietuvos užsienio rei- kalų ministerijoje.

Gan artimi santykiai J. Bagdonas su žinomu diplomatu P. Anusu.

„Bendravau tiesiogiai su dailininku tiek Niujorke, tiek mums abiem gržus į Lietuvą“, – pasako- jo šiuo metu Lietuvos ambasados Jungtinėje Karalystėje įgaliotasis ministras P. Anusas⁶. Jis labai apsi- džiaugė, kad apie J. Bagdoną rašo- ma knyga, pažymėjo, jog dailininkas tikrai šito vertas, tuo labiau kad gyvas nebuvu lepinamas dėmesiu.

Tas bendravimas prasidėjo P. Anusui dirbant generaliniu konsulu Niujorke (1994–2000). Vieno skrydžio metu iš Vilniaus į šį mie- stą diplomatai su dailininku supa- žindino Niujorko lietuvis – JAV išeivijos metraštininkas Gerimantas Penikas, kuris paprašė, kad P. Anusas padėtų dailininkui iš oro uosto pasiekti jo namus. Nuo to laiko di- plomas tapo vienu iš J. Bagdono globejų, bent taip, anot P. Anuso, į jį kreipdavosi Juozas. Iki tol, kol nepasikeitė dailininko akyse jo, kaip globejo, statusas.

Ir iki šito susitikimo P. Anusas žinojo, kas yra J. Bagdonas, buvo ne kartą matęs jo didžiulio forma- to drobes, kurios puošė Kultūros Židinių, o jei tiksliau – kabėjo pu- siau apšviestame pusrūsyje, dar pranciškonų neparduotame svetim- taučiamas.

Keli epizodai iš tos pažinties ir bendradarbiavimo su dailininku.

Vieną dieną P. Anusui paskam- bino iš Kolumbijos generalinio

konsulato Niujorke ir paklausė, ar jis galėtų atvykti pas juos ir susi- tiki su A. Mockum. Profesorius tuo metu svečiavosi Niujorke, tu- réjo audienciją pas tuometinį mies- to merą Rudolphą Giuliani ir kitus įtakingus verslo bei pramonės at- stovus. Diplomato paprašė būtinai kartu atsivežti dailininką J. Bag- doną. Ir šiandien iki smulkmenų atsimena tą dviejų vyrų susitiki- mą, nes jis buvo ganėtinai išpu- dinas. Po trumpo pasiglėbesčiavimo dailininkas pradėjo pešioti A. Moc- kaus barzdą, sakydamas: *Baby, do not do that. Do not go into politics.*⁷ A. Mockus tuomet pirmą kartą ruošėsi kandidatuoti į Kolum- bijos prezidentus. Išbuves porą ka- dencijų Bogotos meru, pašalino daugelį miesto blogybų, už ką bo- gotiečiai jį gerbė ir tebegerbia iki šiol. Anot P. Anuso, J. Bagdonas, sakydamas „neik į politiką“, bijo- jo, kad jo krikšto sūnaus neįstiktu tévo, žuvusio katastrofoje, išvuku- sioje skrendant virš Ramiojo van- denyno, likimas.

Vėliau būta daug susitikimų ir įvairių pokalbių – ir apie dailininko emigrantų kelią trijuose kontinentuose, ir apie jo kūrybines sekmes bei nesėkmes. Kaip pažymėjo P. Anusas, teko būti liudininku, su kokia meile buvę jo mokiniai Ra- vensburgo lietuvių gimnazijoje – ilgametis Lietuvos Generalinis garbės konsulas Vytautas Čeka- nauskas (Los Andželas) ir vienas įtakingiausiu bei sumaniausiu išeivijos verslininkui Algimui Didžiuiliui – parodos Užsienio reikalų mi- nisterijoje atidarymo metu dėkojo savo piešimo ir meno istorijos mo- kytojui.

Beje, tiek per tos parodos Už- sienio reikalų ministerijoje atida- rymą, tiek per savo jubiliejinę parodą M. Oginskio rūmuose J. Bag- donas, pristatydamas P. Anusą, prie- jo turimų titulų dar pridėjo, jog tai žmogus, „išvaręs“ jį iš Amerikos. Tai, žinoma, buvo pasakytas juokais, tačiau diplomato paaikiškinimas vi- siškai rimtas: „Turint omeny Niujorko vasaras, kai temperatūra keletą mėnesių nenukrinta žemai- keturiasdešimties laipsnių ir ma- tant, kaip dailininkui, sergančiam astma, vis sunkiau ir sunkiau sekėsi užkopti į to kuklaus, neturinčio kondicionierius butelio trečiąjį aukštą, kiekvieno apsilankymo metu vis užgesdavau kalbą apie grži- mą į Lietuvą. Iš tiesų buvo graudu- žiūrėti, kaip dailininkas, norėdamas išleisti svečią, turėdavo stačiai- laiptais nusileisti į apačią, kad ga- lėtų atidaryti lauko duris – automati- nės spynos name nebuvu. Kopiant į savo palėpę atgal, Juozui tekėdavo pusiaukelėje pailsėti, atgauti kvapą ant tam specialiai laikomos ké- dutės.“ Vis dėlto P. Anusas mano, kad pats J. Bagdonas jau seniai bu- vo nusprendęs visam laikui sugrž- ti į Lietuvą, o jo raginimai ir patari- mai tebuvę tik „druska ir pipirai“ galutinai apsisprendžiant.

Kai pirmą kartą Petras ir Lilija Anusai aplankė dailininką Plungėje, jiems buvo miela matyti švy- tintį bičiulį Juozą veidą. Dailininkas džiaugėsi jį priglaudusias giminačiais, erdviu, šviesiu kam- bariu, kuriame įsirengė studiją, kalbėjo apie žadamą sukurti jo var- du pavadintą galeriją Oginskio rū- muose. Kūrė ateities planus, be ki- ta ko, ketindamas dar sykį pakeli- auti po senają Europą, o gal net surengti ten vieną kitą parodą. Di- plomas atkreipė dėmesį, kad dai- lininko abstrakciosios kompozici-

jos, sukurto Lietuvoje, pasižymi šviesesnėmis ir ryškesnėmis spal- vomis. J. Bagdonas į šį pastebėjimą atsakė su liūdesiu: turis rimbų problemų su akimis.

Kad P. Anusas labiau vertina šviesesnės, linksmes spalvas, dailininkas jau buvo spėjės įsiti- kinti Niujorke. Kartą J. Bagdonas, norėdamas padovanoti jam vieną iš savo gausybės drobių, nusivedė į „sandėlį“ ir, bedės pirštu į vieną jų, pasakė: „Čia mano dovana tau.“ Iš svečio reakcijos suprato, jog jam reikėtų kitokio paveikslą. Kai kitą sykį susitiko, jo laukė kaip tik tokia drobė.

P. Anusas pasidžiaugė, kad ir pa- čios didžiausios, ne tokios šviesios J. Bagdono abstrakcios kompozicijos, eksponuojamos M. Oginskio rūmuose, nušvito visai kitokiomis spalvomis nei menkai apšviestame Kultūros Židinio pusrūsyje.

Idomus pastebėjimas: P. Anusui visada atrodė, kad tarp J. Bagdono ir kitų lietuvių dailininkų išeivių Niujorke egzistavo viešai nedekla- ruojamas principas – *jums nereikia manęs, man nereikia jūsų*. Visgi labai teigiamai J. Bagdono kūrybą vertino jo žemietis rašytojas, dailininkas ir meno kritikas, be galio plācios erudicijos ir didelio talento žmogus P. Jurkus. Neatsitikinai, palydint J. Bagdoną į amžinojo po- ilislio vietą, P. Anusas savo atsi- veikinimo kalbą pradėjo P. Jurkaus ei- lėmis, tapusiomis Amerikos lietuvių malda-giesme, o gal net ir išeivijos himnu: „Kaip gržtančius na- mo paukščius, parveski, Viešpatie, ir mus į žemę mūs tėvų...“

P. Anusas šios knygos autorui pažymėjo, jog J. Bagdonas buvo be galio taktiškas, tolerantiškas žmogus, niekada nemenkinęs ir nekritikavęs, bent jau jo akivaizdoje, kitų menininkų ir jų darbų. Todėl buvo kiek nustebės, kai, ruo- šiantis parodos Užsienio reikalų ministerijoje atidarymui, dailininkas labai delikačiai atmetė jo pa- siūlymą pakvesti į šią šventę ir ki- tus išeivijos dailininkus, sugržu- sius į Lietuvą ir apsigyvenusius Vilniuje.

Nors J. Bagdonas džiaugėsi gi- minaičių globa, būtinėmis sąlygomis, muziejininkų ir kitų kultūros darbuotojų dėmesiu ir parama, jis vis dėlto ilgėjosi didesnio kultūriniu šurmuliu, prie kurio buvo pri- pratęs gyvendamas ir kurdamas Bo- gotoje, Vašingtone ir Niujorke, il- gėjosi intelektuales aplinkos, įdomesniu pašnekovų, gero vyno, viso to, ką jis turėjo gyvendamas kad ir kur kas kuklesnėmis sąlygomis. Kaip atkreipė dėmesį P. Anusas, kiekvienas apsilankymas pas dailininką Plungėje baigdavosi žodžiai: „Dar neišvažiuokite, dar pa- kalbėkime.“ Na ir kalbėdavo iki ki- to „dar neišvažiuokite“.

² Kauno diena // 1977,

Neringa KRIKŠČIŪNAITĖ**Pusryčiai**

Nes tik tavo mintys
Idėtos į mano lūpas
Išgyvena
Nes tik mano žodžiai
Įkalti tau į širdį
Kuria istoriją
Nes tik mūsų formulė
Traukianti kūnus
Pagrindžia dėsnį
Kad obuolys nukrenta
Nuo Ievos rankų
Adomui
I namus

Tavo vienaragiai išnyke
Mano mamutai pabus
Sudygs baobabai
Edeno sode

Mano princas
Mano mažasis princas
Suras savo lapę
Savo planetoj

*Ir tiktais aš
Be savojo princo
Be mažojo princo
Baobabe
Medžiosiu mamutus
Ir tavo vienaragius*

Pusryčiai 4

*Turėjau medį.
Ne tokį, kaip visi
Medžiai.
Jis buvo kitoks.*

*Turėjau didelį
Stalą su septyniomis
Kojomis, styranciomis
I dangų, kur Dievas
Stebėjo mano medį,
Mano kitokį medį.
Su šaknimis,
Kurios nedavė vaisių.
Dievas neleido, kad
Mano medis turėtų
Pratęsimą.*

*Mano medis
Buvo vienintelis
Toks.*

Dialogas su Dievu

*Atsiguli ant nugaras,
Gyvenimo klaidos
Badosi
Taip skaudžiai,
Jog, rodos, net gerklės perstėjimas
To neužgožtų.*

*Atsiklaupi,
Sudedi rankas
Kaip deda žmonės
Bažnyčioje.*

*Iš pokalbio
Liko tik viltis.*

*Ir tyliai atsigulės
Ant nugaras
Lauki,
Kol gyvenimo klaidos bus pripažintos
Teisingomis.*

Šizofrenija

*Nes mano draugas – šizofrenikas.
Jis sako man: būk ir tu.
Ir aš būnu.*

*Nes mano draugas – šizofrenikas.
Jis šoka nuo kėdės su virve ant kaklo.
Aš taip pat.*

*Nes mano draugas šizofrenikas.
Jis rūko marihaną –
Na, taip, aš irgi.*

*Nes mano draugas šizofrenikas.
Ji mačiau kartą sapne.
Kuriame gyvenu.*

Aš ir Stenlis

*Žiūriu į linoleumą,
Purvinas sniegas nuo fermerio batų.
Penkios penkiolika.*

*Iš purvino sniego paliko tik purvas.
Verda arbata.
Žalioji. O gal geriau gersiu kavą?
Stenlis sako – mažas spaudimas.
Jau šešios.*

*O Viešpatie!
Mačiau šiandien sapną,
Kur Tavo sūnus éjo per sielą mano
Ir nesusibade
Kojų.
Gal Tu tikrai šventasis?..
Šešios po šešių.*

*Stenlis saké, kad taip
Irgi moka.*

Iškirstosios krunės istorijos

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Skausmas turi daug veidų. Vienas jų, atėjës iš vaikystės, tada dar iki galo nesupras tas, o dabar supoetintas, toks tyras ir graudus, kad skaitant apie jį nelieka gailesio ir sunkumo. Užtart kitas, lydimas jau gyvenimo antroje pusėje patirto žmogaus praradimo, gana tragiškas, per ketverius metus neišverktas, nors rypauta ir kentėta, kiek supratau, iki būsenos, kai tarsi žodžiai tampa poezija. Tokios mintys nesenai kilo Nidoje, kur Tomo Mano namelyje-muziejuje vyko pirmojo rašytojos Inezos Juzefos Janonės-Buitkuvienės romano „Galudaržės krunė“* pristatymas. Buvo įdomu prisiliesti prie naujo dešimtį eilėraščių, prozos knygų parašiusios autorei darbo, juo labiau kad tai autobiografinis romanas, kuriame poezijos, regis, daugiau nei prozos.

Literatūros kritikas Alfredas Guščius šios knygos recenzijoje „Literatūroje ir mene“ (2011-03-18) teigia: „Liki žanriškai neutraliai I. J. Janonė turbūt „privertė“ rašomo teksto balansavimas ant memuarų, esė, autobiografinės apysakos ribos ir jos meninių mąstyti mas, kuriame lygia greta dominuoja prozinis ir poetinis pradai.“ Autorė, rašydamas „Galudaržio krunę“, įvardijo kūrinių kaip romaną, tačiau knygoje to nenurodė.

„Laikas ryja savo vaikus“, – epilogė patebti I. J. Janonė. Per atsiminimus, išgyvenimus ji perteikia vidinę savo būseną netekus gyvenimo draugo, dabar, po daugelio metų, analizuoją senelių, vaikystėje sutiktų žmonių šventumą, dorumą. Rašytoja kalba su savimi, knygoje daug mielo intymumo, autorei mintys – tarsi bitelės skyrydis: nuo žiedo prie žiedo, nuo vieno lauko prie kito. Man imponuoja toks romano stilis, kai negali užsnūsti nuo monotoniško pasakojimo, nes mintys sukasi tarsi gyvenimo karuselė.

Autorės vaikystės paveikslėliai tokie vaisiūs, kasdienuiški, kad negali atsistebeti jos frazijų upeliu: jokio skubėjimo, girdėtų intonacijų. Vaikystę praleidusi Panevėžyje, smėlėtoje gatvelėje, gimusi dar pirmos okupaci-

jos metu, prieš Antrajį pasaulinį karą (teatleidžia man autorė už netaktą), kai žmonės svetimėjo, dairėsi į Rytuose ir Vakaruose tvinkinčius karos debesis, nesuprato ir negalėjo nuspėti savo ateities.

„Nedaug mergytei metų, smulki ji, nedidukė, plonytėmis ir tiesiomis kojelėmis, vos pastebimai vidun įlinkusiom per kelius, dėl to mergytei sparciav judant tos vietos trinasi tarpusavy, ir oda rožinė spalva bematant nusidažo. Pempės kiaušinių primena pailgas jos veidelis, šlakutas jis, rusvi, dar poskyrsiai plaukai užpakaly tvarkingai perskirti į dvi dalis su mėlynais kaspinais į blyzeles. Mergytė linksma, Utės gatvelėje ji strakalioja nuo vienos kojelės ant kitos, neutrunka atsildurti pievoj, o toji pieva visiškai čia pat – tuoju už Utės-Nevėžio gatvių sankryžos...“ (p. 28).

Autorės plunksna piešia įdomius giminės gyvenimo epizodus: senėlės Anelijos sesuo Pranė, sulaukus išminto metų ir aplankytą Vilniuje, pasakoja savo istoriją, tačiau sunerimusi, mat naktį sapnavusi... gaidi. Giedantis gaidys jai duoda žinią, kad liko gyventi pasuktiniai metai. „Neduok tu, Dieve, tokio sapno, – girdžiu ją sakant. – Aukštelinkas tas

mano Jonas guli sau ant suolo, taip sunkiai sekasi prie jo prieiti, jaučiu, kad jis miršta. Ir tas gaidys vis gieda ir gieda! O vištос papiliūkin suvarytos...“

Pro mus praplaukia tévę, giminiai gyvenimai, pristatyti ne tik sodriais įvykių ir vietas aprašymais, bet ir poetiška kalba, netgi, atrodė, suguldė tekstą į elutes, turėtume gražią poemą meilei ir prisirišimui. Iškyla sudėtinga lietuvių šeimos istorija, ujamo ir persekiuojamo žmogaus likimas, vyro ir moters santykiai sudėtingumas.

Nutvilko mylimo žmogaus netekimas. Jauti, kad aprašyta tikra, o ne deklaruota meilė. Žinau, taip vaizdžiai autorė įvardija savo vyro rašytojo Jurgo Buitkaus, tragiskai žuvusio 2007 m. Egipte, netekti, kai jieims vairai nupirkо kelialapį į šią šalį, kurioje sumskuo iš pažiūros dar tvirtas žmogus, jodamas ant asiliuko... „Jau ketveri metai miegu didžiulė dvigulėje lovoje, abu ją išsirinkom prieš penkerius metus ir laukém, kada į Klaiplėdą ją per Atlanką atplukdy, paskui ji keiliavo Vilniun, pastatėm ją miegamajame, tamsiai rudos spalvos, galvūgalis jos aukštatas, minkštasis, tai patogu atremti galvą, kai skaitai, ir ornamentais stilizuotas ant atkaltes, aš guldauvau dešinėje prie lango, o jis kairėje prie spintos... Vienai miegoti liūdnai, neramios mintys dvigulėje lovoj, kurią abudu išsirinkom Klaipėdoj, tavojoj pusej patalynė ta pati, ir ta pagalvė, ant jos guldydavai tu savo galvą, nenorui permanentų, tegul sau lieka, kai tasyk palikai, gal dar iš ten sugriši ir išitikinsi, kad esi laukiamas kiekvieną dieną, valandą, sekundę...“ (p. 203).

Paskutiniuose romano skyriuose rašoma apie gyvenimą Žasliuose. I jūs knygos herojė sugrižo po trisdešimties metų, tad įdomios miestelio istorijos, susitikimai su žmonėmis. Iš tų laikų įsimintiniausliko Stančiūnchio ir Žaslių ežerai, „buvimas dviese ir kai nebūdavom“, gyvenimo išpūdžiai pavidomi vietovės istorinėmis aktualijomis (apie kumigaikštienę Pajautą, prieškario žydus, pokario kovas). Kunigas Bernardas Saleta, beje, poeto Jono Aicčio palikuonis, juos tuokė Paparčių bažnytėlėje, o po apeigų dar įsiropstė varpinėn paskambinti karilionais. Buvo spalio pabaigos naktis, tad viso kaimo žmonės stebėjosi netikėtu varpu gaudesi.

„– Ateityje, kunige, – tarsteliu atsisveikindama su juo kiemo tamsoje, – išpažinties tik pas jus norėčia eiti...“

– Gal neberekės, – atlenkia kunigas Bernandas. – Viską apie tave, visas tavo nuodėmes jau žinau. O jeigu dar kokią prisiminsi ar prasimansi, gal paskambinti telefonu, per atstumą išklausysisi, išrišiu iš tų tavo nuodėmių...“ (p. 201).

Panevėžyje, Utės gatvelėje, kur prabėgo romano herojės vaikystė, stovi tas pats medinis vienaaukštis trobesys, tik jo šeimininkai jau kiti. Néra ir lysvių, kurias senelėapsodindavo, prie kurių kiekvieną vasarą tūpинėjo, kasė, rāvėjo daigus. Šiandien nieko neliko, tiktais peraugusios obelys, betonu užlietas kiemas, iš silikatinų plytų sumūrytas garažas, tas lysves ir pasiglemžęs. Naujoji šeimininkė juodai dažytas plaukais, pilnoku raudonu veidu, išstorėjusi kūnų knygos herojė sutinka nesvetingai, visur įtaradama klastą.

– Ko tamstai šioje vietoje prisireikė?

– Čia gyvenau, užaugau... – skubu jai paaiškinti. – Gal atrakinsit vartelius?

– Visokie bomžos šlaistosi... – irzlokai burbteli. – Kodėl turėčiau tamstai atrakinti?

– Kaip jums paaiškinti... man viskas čia pažįstama, nors daug kas pasikeitę... Kitaip atrodo kiemas... Ir šuo už vartų... vartai nemati... Nors trobesys tas pats, tie patys langų rémai...

– Norėjom juos išlupti, bet vyru nepasi sekė, per daug tvirtai juos įkalė.

– Ir lysvių nebéra, ir krunės...

– Kokios dar krunės?

– Tai neprisimenat?

– O ką turėčiau prisiminti?

– Galudaržėj krunė augo, ji – daugiametis krūmas, neišvaizdi, šiurkšcialapė, prisirišau prije jos.

– O kam ji man ir seniui mano. Išbetonavom kiemą... Purvais neklamposim...“ (p. 116-117).

Nidoje viena klausytoja pareiškė supratusi, kad galulaukės krunė – autorės savijautos, praradus savuosius, vaikystės vietas ir mylimą žmogų, įvaizdis, kai ir savo žemėje gali pasijausti svetimas, kai gyvenime supa svetimis žmonės, kai trūksta nuoširdumo, pasitikėjimo vienas kitu. Sutinku su jos nuomonė, tenoriu pridurti, kad ši kelionė į Vai-kystės šalį gali būti įvardyta ir kaip poema apie meilę bei išistikybę.

* Inezo Juzefos Janonė, „Versus aureus“, 2011. – Vilnius: „Galudaržės krunė“.

92-ojo kūrybinio sezono rugsėjo mėnesio repertuaras

17 d., šeštadienį, 19 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Gyčio Ivanausko teatro spektaklis „Paukščiai“. Režisierius Gytis Ivanauskas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietu kainos – 40, 50, 60 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinis teatras

21 d., trečiadienį, 18 val. Fransua Rablė „Gargantua ir Pantagruelis“. Užstalė tikriems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislavas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietu kainos – 40, 50 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietu pasaulis*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

17 d., šeštadienį, 12 val. „Princesės gimtadienis“. Oskaro Vaildo pasakos motyvais. Nuo 5 m. Režisierius Algimantas Stankevičius.

18 d., sekmadienį, 12 val. „Pasaka apie liečius lašelį“. Apie tai, kokie esame svarbūs, ne-pakartomi, reikalingi. Nuo 3 m. Režisierius Olegas Žiugžda.

Bilietu kainos – 8, 10, 12 Lt. Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietu pasaulis*.

17 d., šeštadienį, 18 d., sekmadienį, 16–16.30 val.

Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje – varpu muzikos koncertai „Lietuviška muzika“. Karilijonu skambins Julius Vilnonis.

21 d., trečiadienį, 19 val. Kauno menininkų namuose – saksofonininko Liudo Mockūno ir „japonų Cage‘u“ vadino-mu pianisto Ryoji Hojito duetas. Bilietu kainos – 20, 25 Lt. Bilietu galima įsigyti Kauno menininkų namų Mūzų svetaineje, taip pat visose *Tiketa* kasose. Informacija tel. 22 31 44.

16 d., penktadienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejus (Rotušės a. 13) kviečia į poetės Vitalijos Bogutaitės kūrybos vakarą „Lietus ir laikas“. Kartu su poete dalyvaus literatūrologė dr. Žydrėnė Kolevinskienė, aktorė Dalia Jankauskaitė, fleita gros Andrius Radziukynas.

20 d., antradienį, 17 val. Įšeivių rašytojo, literatūros kritiko, medicinos daktaro Juliaus Viktoro Kaupo (1920–1964) atminimo vakaras. Dalyvaus rašytojo žmona Dalia Galaunytė-Kapienė-Augūnienė, sūnūs Algis su žmona Ann, literatūrologė dr. Virginija Paplauskienė, Kauno valstybinio lėlių teatro aktoriai pagal Juliaus Kaupo pasakas rodys spektakli „Daktaras Kripšutakis pragare“ (autorius Kęstutis Navakas, režisierė ir dailininkė Jūratė Januškevičiūtė, kompozitorius Vidmantas Bartulis). Prie renginį kviečiame aplankyti J. V. Kaupui skirtą parodą „Pasaulis – tarsi ištabi pasaka...“, kurią parengė V. Paplauskienė, apipavidalino dailininkė Inga Zamulskienė.

Informacija tel. 20 68 42.

15 d., ketvirtadienį, 16.30 val. Kauno miesto savivaldybės Vinco Kudirkos viešosios bibliotekos „Saulėtekio“ padalinijoje (K. Baršausko g. 92) – Onutės Delonienės naujos knygos „Laimingi valandų neskaičiuoj“ sutiktuvės. Koncertuos Eigulų bendruomenės vokalinis ansamblis „Smaragdas“, solistė Berta Banytė. Bibliotekoje eksponuojama tautodailininkės Dalios Kerpauskienės tekstilinių gobelenų paroda.

19 d., pirmadienį, 19 val. „Girstučio“ kultūros rūmuose (Kovo 11-osios g. 26) – japonų liaudies muzikos ir etno džiazo koncertas. Dalyvauja Sho Asano (Tsugaru shamisen) ir ansamblis. Koncertas nemokamas.

15 d., ketvirtadienį, 13 val. V. Putvinskio g. 34A bus atidengta memorialinė lenta kraštotyrininkui, muziejininkui, publicistui Pranui Juozapavičiui.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.
Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.nemunas.net>

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas – Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1000
Rankraščiu nerecenzuojame ir negrąžiname.

Europos vyrių krepšinio čempionato kultūrinė programa Kaune

Rutušės aikštėje

15 d., ketvirtadienį, 14.30 val. Kauno muzikos ansamblis „Ai-nai“. 17.30 val. vaikų tautinių šokių kolektyvas „Šėltinis“. 20 val. folkloro ansamblis „Žaisa“. 23 val. grupė „Biplan“.

16 d., penktadienį, 17.15 val. Kauno pučiamųjų instrumentų orkestras „Ažuolynas“. 20 val. Dovilės rytiestiskų šokių studija. 23 val. Linas Adomaitis.

17 d., šeštadienį, 17.20 val. grupė „DND“. 20 val. grupė „David Smash band“. 23 val. Rebelheart.

18 d., sekmadienį, 16.30 val. „Kvinta“. 20 val. Dovilės rytiestiskų šokių studija.

Laisvės aikštėje

5–18 d. 11–18 val. prie fontano (Laisvės al. 60) – „Linkėjimų siena krepšinio rinkinė“.

13–18 d. 10–18 val. nuo S. Daukanto iki Sapiegos g. – tradicinių amatų ir kultūrinio paveldo mugė.

16 d., penktadienį, 14 val. nuo Igulos bažnyčios iki Kauno centrinių pašto – Lietuvos valstybinis pučiamųjų instrumentų orkestras „Trimitas“.

18 d., sekmadienį, 15 val. nuo Igulos bažnyčios pro Kauno centrinių pašto, Laisvės al. fontaną, S. Daukanto gatvė iki Nemuno salos, „Žalgirio“ arenos – 370 m simbolinės vėliavos nešimas „Su krepšiniu už Lietuvą“. 15.30–17.30 val. Kauno pantomimos teatro „gyvosios“ skulptūros.

Prie Valstybinio dramos teatro

15 d., ketvirtadienį, 13–15 val. kapela „Lankesa“. 20 val. Skriaudžių ansamblis „Kanklės“. 23 val. tautinio meno ansamblis „Ratelinis“.

16 d., penktadienį, 13–15 val. Domeikavos bendruomenės kapela „Girnapusė“. 20 val. kapela „Laumena“. 23 val. folkloro ansamblis „Žaisa“.

17 d., šeštadienį, 13 val. bandonininkas Petras Remeikis. 14 val. vokalinis ansamblis „Marių banga“. 15 val. etnografinis ansamblis „Šuduva“. 16 val. kanklininkė Liogina Stasiuliéné. 17 val. tradicinių muzikos kapela „Kuparas“. 20 val. folkloro ansamblis „Žaisa“. 23 val. liaudiškos muzikos kapela „Šilas“.

18 d., sekmadienį, 13 val. folkloro ansamblis „Karklė“ ir liaudiškos dainos ansamblis „Ant ežero kranto“. 14 val. folkloro ansamblis „Žaisa“. 15 val. Lietuvos kariuomenės orkestras. 16 val. Rokų lietuviškos muzikos ir dainos ansamblis.

Miesto sode

15 d., ketvirtadienį, 13 val. karinių oro pajėgų orkestras ir Garbės sargybos kuopa. 14 val. moterų vokalinis ansamblis „Vakarė“. 17 val. koncertas „Klasika miesto sode“. 20 val. kapela „Laumena“.

16 d., penktadienį, 16.30 val. Kauno pučiamųjų instrumentų orkestras „Ažuolynas“. 20 val. šokių grupė „UP studija“. 23 val. DJ žūberėlis. ED (SSA) ir GPx.

17 d., šeštadienį, 13 val. studija „Svajonių gija“. 14 val. šokių grupė „UP studija“. 15 val. Ugnė Kudlaitė ir Dangiras Petraitės. 16 val. grupė „DND“. 17 val. šokio teatras „Vaidilutė“. 20 val. Dovilės rytiestiskų šokių studija. 23 val. šokių mokykla „Kairo žvaigždė“.

18 d., sekmadienį, 14 val. šokių grupė „UP studija“. 15 val. fletininkė Lidija Gomolickaitė-Rudzinskaitė. 15.30 val. Ugnė Kudlaitė ir Dangiras Petraitės. 16 val. grupė „Aukštyn“. 17 val. šokių mokykla „Kairo žvaigždė“.

Kiti renginiai

Rugsėjo 14–18 d. 13–24 val. Nemuno saloje prie „Žalgirio“ arenos – „Fanų zona“, kurioje dideliamė ekrane bus galima žiūrėti tiesioginių rungtynių transliacijas, žaisti krepšinių, pasiklausyti įvairių atlirkėjų.

Rugpjūčio 25–lapkričio 25 d. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Velnų muziejuje (Putvinskio g. 64) – T. Gutausko unikalių medinių kaukių, skirtų Europos vyrių krepšinio čempionatui, paroda.

Rugpjūčio 29–rugsėjo 30 d. namų interjero centre „NIC“ (Pramonės pr. 8E) – fotografijų paroda „Krepšinio namai – sporto arenas Lietuvoje“.

Rugpjūčio 30–gruodžio 31 d. Istorinėje LR Prezidentūroje (Vilniaus g. 33) – sporto prizų paroda „Ir stok už garbę Lietuvos! Lietuvos sportininkų pasiekimai 1918–1940 m.“

Rugpjūčio 31–rugsėjo 18 d. senosios prieplaukos amfiteatre – „Krepšinio fiesta“.

Rugpjūčio 31–rugsėjo 18 d. Rotušės aikštėje – Europos vyrių krepšinio čempionato rungtynių transliacijos dideliamė ekrane. Tarp ir po rungtynių – filmai apie krepšinių, muzikinė programa.

Rugsėjo 13–18 d. 12–13 val. prie Kauno miesto savivaldybės – akcijos „Pateisinkim krepšinio sostinės vardą“.

Rugsėjo 13–spalio 4 d. Kauno miesto muziejaus Kauno pilies ekspozicijoje (Pilies g. 17) – karikatūrų paroda „Apie krepšinį – linksmai“.

Rugsėjo 13–spalio 5 d. Kauno fotografijos galerijoje (Rotušės a. 1.) – fotografijos paroda „Legendiniai „Žalgirio“ vyrai“.

Rugsėjo 14 d. 11–15 val. Kauno sporto halėje (Perkūno al. 5) – ekskursija „Lietuvos krepšinio istorijos kelias“.

Rugsėjo 14–18 d. Kauno Tvirtovės VII forte (Archyvo g. 61) – krepšinio fanų stovykla.

Nuoširdžiai užjaučiame poetą, vertėją Kornelių PLATELI dėl mylimos Mamos mirties. Lietuvos rašytojų sąjungos valdyba

Mirus mylimai Mamai, nuoširdžiai užjaučiame Lietuvos meno kūrėjų asociacijos prezidentą Kornelių PLATELI. Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Skaudžią netekties valandą mirus mylimai Mamai nuoširdžiai užjaučiame Kornelių PLATELI, „Nemuno“ redakcija

20 d., antradienį, 17.30 val. Rašytojų klubė (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureato, rašytojo Romualdo Granausko kūrybos vakaras su nauja knyga „Trys vienatvės“ / renginys iš ciklo „Kūrybos atodangos“ /. Vacare dalyvaus: rašytojai Romualdas Granauskas, Petras Dirgėla, Rimantas Šavelis, kūrybą skaitys aktoriai Dalia Jankauskaitė, Vytautas Rumšas. Vacarą ves literatūros kritikas Valentinas Sventickas.

22 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Eugenijaus Ališankos kūrybos vakaras su nauja poezijos knyga „Jeigu“. Vacare dalyvaus knygos autorius, poetas Rimvydas Stankevičius, literatūrologė dr. Elena Baliutytė, literatūros kritikas Valentinas Sventickas, dainų autorius ir atlikėjas Domantas Razauskas.

I renginius įėjimas nemokamas. Informacija tel. (8 5) 2629627, (8 5) 2617727; el. p. rasytojuklubas@ava.lt.

15 d., ketvirtadienį, 18 val. Kauno tautinės kultūros centre (A. Jakšto g. 18) – vakarone „Šokam“. Veda Daugailė Braziulytė. Įėjimas nemokamas. 18 val. tapybos mokymai suaugusiesiems „Prie molberto“ (klasikinė technika). Veda dailininkas Gvidas Latakas.

17 d., šeštadienį, 16 val. paskaita „Apie pasaulio radimą ir jo atsisakymą“. Lektorius Aleksandras Žarskus.

19 d., pirmadienį, 18 val. KTKC etninės veiklos studijoje (Kalmiečių g. 180) – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Kūrybos džiaugsmai“: veltas žaislas. Veda dailininkė Dalia Žiurkelienė.

20 d., antradienį, 18 val. Kauno tautinės kultūros centro mokslo metų pradžios šventė „Su šypsenai“. Dalyvauja jaunieji kanklininkai, armonikininkai, bandonininkai, folkloro ansambliai. Įėjimas nemokamas. 18 val. rankdarbių mokymai suaugusiesiems „Vakarojimai seklycioje“: vėlimas. Veda Daiva Vainauskienė.

21 d., trečadienį, 18.30 val. paskaita „Esame baltais ar aisciai?“, skirta Baltų vienybės dienai. Lektorius Aleksandras Žarskus.

15 d., ketvirtadienį, 17–18 val. Klasika Miesto sode. Dalyvauja Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Ka

Kauno karuselė

Kaune, Lietuvoje ir visoje Europoje vyro krepšinio čempionato šurmulyje, todėl rugsėjo 13 d. Kauno fotografijos galerijoje atidarama fotomenininkų Romualdo Požerskio ir Romualdo Rakauskų paroda „Legendiniai Žalgirio vyrai“. Renginio metu taip pat bus pristatytas ką tik knygynuoje pasirodės fotografijų albumas. Autorių darbais visą rugsėjį bus papuošta ir Laisvės alėja – tai parodos tėsinys ir Lietuvos krepšinio sostine tituluojamame miesto puošmena. Praeiviai tiesiog žingsniuodami gatve galės grožėtis fotografijomis.

Ar pamiršome, kokia vienybe alsavo Lietuva 1982-aisiais, kai žodis „sajūdis“ dar buvo vartojamas gal tik kūno kultūros masiškumui įvardyti: „fizkultūrininkų sajūdis“? „Žalgirio“ atgimimė buvo ne mažiau euforijos. Ne mažiau jausmų Lietuvai. „Žalgiris“ su Maskvos centriniu armijos sporto klubu (CASK) žaidė ne parkuose, o mažutėje Kauno sporto halėje, tačiau tomis valandomis, kaip ir vėliau per di-

džiuosius Sajūdžio mitingus, Lietuvos miestų ir miestelių gatvėse galėjai pamatyti tik vieną kitą automobilį.

Krepšinis mums tada buvo ne vien sportas. CASK krepšininkams reikėjo, kad tarybinei armijai atstovaujantis klubas būtu „legendinis ir nenugalimas“, kad skelbtų pasauliui, jog tokia yra ir jo atstovaujama armija. O „Žalgiris“ buvo pagrindinė kliūtis.

„Žalgirio“ atgimimas buvo tikra Sajūdžio generalinė repeticija. Būsimi vadovai pamatė, jog tautų galima pažadinti. Drėčiau sakyti, Lietuvos piliečiai tapome ne tada, kai gavome lietuviškus pasus, o kai išdrėsime garsiai skanduoti LIETUVA!

Ferdinandas KAUZONAS

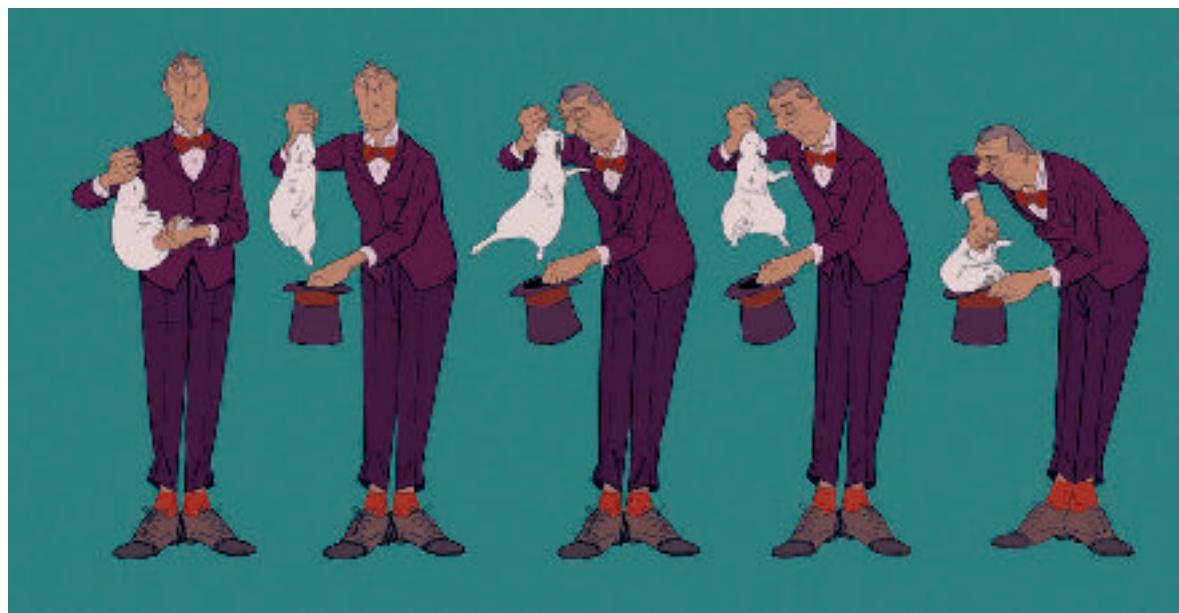
Broliai iš Brazilijos Os Gêmeos vėl atvyko į Lietuvą. Šikart jų tikslas – sukurti Kauno bienalei instaliaciją. Renginys prasidės rugėjo 22 d., tačiau žymieji brazilai triūsia jau dabar, kad darbas būtų baigtas iki atidarymo. Tai bus ne dvimatis piešinys, o didžiulė erdinė instalacija galerijos erdvėje.

Os Gêmeos – broliai dyvyniai Gustavo ir Otavio Pandolfo, todėl ir jų pseudonimas „Os Gêmeos“ reiškia „dyvyniai“. Pradžioje jie savo darbus kurdavo lateksiniai dažais, nes

purškiami buvo nelengvai prieinami. Šiuo metu broliai kuria objektus, fotografuoja, tapo. Jų darbuose dažniausiai aptinkami vaizdai iš sapnų pasaulyje. Broliai sakosi sapnuojantys vienodus sapnus, kuriu veiksmas vyksta nuoširdžioje ir naivioje vietovėje „Tritrez“. Piešiniuose susipina braziliškas folkloras, „Tritrez“ pasauly herojų ir brolių šeimos narių gyvenimų epizodai. Būdingiausia jų darbų spalva – geltona, jų personažai – geltonieji žmogeliai – padeda brolių stilistiką atpažinti bet kur. Didelio formato Os Gêmeos sienu tapybos darbų galima rasti visame pasaulyje: Berlyne, Niujorke, Lisabonoje, Kaune, Maskvoje, Peterburge, San Paule, Atėnuose, Krokuvoje. 2007 iš 2010 m. Os Gêmeos lankėsi Kaune, išlikusių jų darbų yra „Romuvos“ kieme, galerijoje „101“, ant Paveikslų galerijos stenos. 2011-aisiais Os Gêmeos gržta į Kauno bienale, kad atskleistų kitą savo meno pusę. Rušiama instalacija, pasakojanti jų šeimos, turinčios lietuviško ir itališko krauso, emigracijos istoriją. Broliai margaspalviais dažais kuria istorijas ant sendaikčių, miniatiūrinio pastato ir tame pačiame, netradicinių tapybos drobių.

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Iliuzionistas“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienį, rugėjo 20 d., Kitokio kino klube žiūrėsime britų ir prancūzų animacinį filmą „Iliuzionistas“. Jo pagrindą sudaro ne-realizuotas prancūzų komiko Jacqueso (Žako) Tati scenarijus. Filmas panardina į praėjusio amžiaus šeštojo dešimtmečio atmosferą. Prancūzijoje tuo matu jau ne tokis populiarus tradicinis ir sentimentalus šansas. Ši senamadišką žanrą koncertų salėse (ir žmonių širdyse) į šalį vis labiau stumia triukšmingi roko žvaigždžių pasiodymai. Jų kaimynystėje iliuzionistai, traukiantys iš skrybėlių triušius ir rodantys senus kaip pa-saulis fokusus, atrodo tarsi nykstantys mamutai. Vienas tokis iliuzionistas, nuostabiai panašus į J. Tati – tokį, kokį jų pažiusta

seno kino gerbėjai, dabar savo sugėbėjimus demonstruoja tik mažuose užmiesčio teatruse, baruose, kavinėse ir vakarėliuose gamtoje. Iš tikrujų panašus likimas minėtu istoriniu laikotarpiu ištiko daugelį miuzikholo artistų. Kai kam tai reiškė karjeros pabaigą ar profesijos mirties nuosprendį.

Nuo tokios liūdnos perspektyvos S. Chomet herojus bando gelbėtis svetur ir išvyksta į Škotiją. Vieno pasiodymo metu Iliuzionistas sutinka jauną gerbėją Alisą, kuri nuoširdžiai tiklė, jog jis turi magiškų galių. Jie kartu apsistoja ankstame bute Edinburge ir rūpinasi vienės kitu: mergaitė imasi buities darbų, o Iliuzionistas tenkina jos pomėgių brangiems drabužiams ir aksesuarams, stengdamasis nenuvilti naivaus tikėjimo jo magiškais gebėjimais. Sužavėtas mergaitės entuziazmo, Iliuzionistas jai dovanaja vis brangesnes, neva burtaiš gaujas dovanas.

Akivaizdu, kad taip amžinai tėtis negali. Ateis diena, kai mergaitė užaugs ir jos širdis patirs tikrą meilės stebuklą. O prieš jį bet kokie fokusai bejegiai...

Savaitgalis prie televizoriaus

Ar lengva gyventi šalia genialaus menininko?

Gediminas JANKAUSKAS

Nors moterys tradiciškai sudaro didesnę melodramas mėgstančių žiūrovų dalį, jų pačių problemoms skirtų filmų nėra tiek jau daug. O ir tie dažnai susiskirstę į dvi nelygias dalis. Didesnioji – tai „gyvenimo būdo“ žurnalus primenantys filmai, maksimaliai naudojantys akiai malonius interjerus, madlingus drabužius ir pikantiškus seksualinius gyvenimo stereotipus („Moterys“, „Seksas ir miestas“). Kitas kraštutinumas – feministiniai opusai arba vulgarios erotinės dramos (kaip nesenai matyti „Nimfomanės užrašai“).

„Asmeniniai Pipos Li gyvenimai“ (ketvirtadienis, 21.30 val., BTV) prasideda tikru pagrindinės herojės pašloviniimu. Draugiškoje užstalėje skambančiame teste išvardijamos svarbiausios jos charakterio savybės: „Aš pažiūstu Pipą Li 25 metus ir manau, kad iš tikrųjų jos pažinti niekados negalėsiu. Ji – paslaptis. Ji – mišlė. Ji atiduoda savę kitiems. Ji graži ir protinga – tik-

ras rašytojo žmonos idealas.“ Abejoti šiuos gražius žodžius tariančio žmogaus nuoširdumu nėra jokio reikalio. Bet kai moteris lieka viena, mes išgirstame jos pačios intymų prisipažinimą: „Tiesą sakant, man atsibodo būti paslaptinga moterimi. Aš noriu pasijusti nuotaka.“

Pipa Li tikrai yra auksinės širdies. Ji kantriai išklauso artimųjų išpažintis, konsultuoja gyvenimo sunkumų ir depresijų iškamuotas kaimynes. Ir ne tik jas. Išairių neuvozių ir moteriškų isterijų filme tiek daug, kad visų šiu pavyzdžių pakaktų storam psichoanalizės vadoveliui. Akivaizdu, kad Pipa, tarsi kempinė sugerianti artimųjų problemas, anksčiau ar vėliau pati atsidurs dvasinėje aklavietėje. Tik kas tada jai galės padėti?

„Holvudo žmogžudysčių skyrius“ (penktadienis, 21.00 val., LNK), kaip jau aišku iš pavadinimo, turėtų būti kriminalinės tematikos filmas. Taip ir yra, tik filmo žanras – komedija, kurioje pagrindinius vaidmenis atlieka kilnai prazilięs Holvudo kino veteranas

Harrisonas Fordas ir jo jaunasis kolega Joshas Hartnett. Detektyvas Džo Gavilanjas dukart išsiškyrė, jis paliko nauja draugę, o kišenėse švilpia vėjai. Jaunai detektyvo kolega Koldenė kamuojata kitokios bėdos. Po darbo šis moko jogos ir flirtuoja su savo mokinėmis. Bet iš tikrųjų jis trokšta tapti aktoriumi, todel bando sužavėti kino agentus ir aktorių atrankų rengėjus.

Rimtų kriminalinių trilerių mėgėjams reikėtų rekomenduoti prancūzų režisieriaus Olivier Marchalio filmą „Ginklas MR 73“ (penktadienis, 23.15 val., LTV), kuriame pagrindinį vaidmenį atlieka vienas įdomiausiai Prancūzijos aktorių Danielis Auteuilis. Žudikas maniakas terorizuota Marseli, bet jo pėdomis jau sekė policijos komisaras Luigi Šnaideris. Jis geriausias šios srities specialistas, tačiau vyra kankina praeities košmarai ir nevaldomas potraukis alkoholiui. Praeitis ramybės neduoda ir dvidešimt penkerių metų Žiustinai, kurios akivaizdoje buvo nužudyti jos tévai.

Šeštadieniais LTV tėsiai melod-

ramų mėgėjų pažintį su bestselerių autorės Noros Roberts romanų ekrанизacijomis. Šikart (21.15 val.) iš rašytojos kolekcijos pristatoma „Šiaurės pašvaistė“ (režisierius Mike’as Robe’as). Porininko žūtis aukštyn kojomis apverčia Baltimorės policijos pareigūno Neito Bernoso gyvenimą. Jis išvyksta į Aliaską ir nedideliamą Lunasės miestelyje pradeda dirbtį policijos viršininku. Čia juo susižavėvi dvi išspūdingiausios apylinkės moterys. Tuo metu ramų ir mieguistą miestelį pasiekia nemalonios naujienos.

Ieškantiems pramogų ir tikiniams lengva gyventi šalia genialaus menininko? (šeštadienis, 0.25 val., LNK) – tai jau ketvirtuoji garsaus Jameso M. Caino romano ekrанизacija. Jessica Lange ir Jackas Nicholsonas suvaidino iki pamėsimo aistringą meilės istoriją, kurioje sveiką protą nustelbia galtingas ir laukinis geismas. Užguita pakelės benzino kolonėlės šeimininkė Kora tiesiog dūsta savo „narvelyle“ nuo velniškai ikyrėjusios rutinos ir gašlių pakelivių žvilgsnių į jos blažudas. Iš Koros sklinda tiek energijos, kad nejučia imi galvoti apie neišvengiamą trumpą sujungimą. Jis iš tikrųjų išvyksta, kai namuose apsistoją valkata Frenkas Čambersas.

„Mūsų meilės istorijoje“ (sekundadienis, 14.45 val., TV3) Bruce’as Willisas ir Michelle Pfeiffer vaidina sutuoktinius Beną ir Keitę Džordanus, kurie laimingoje santuokoje pragyveno jau penkiolika metų. Tačiau pastaruoju metu Džordanų šeima ima „braškėti“. Negelbsti nei vizitai į seksologų kabinetus, nei apsilankymai pas psichanalitikus. Atrodo, net romantiska sutuoktinė kelionė į Veneciją negali užkirsti kelio skyryboms. Abu privalo nuspresti, ką daryti toliau – skirtis ar bet kokia kaina gelbėti šeimą.